

Rapport om udvikling og afprøvning af *Selvtest af læsning*

– en selvtest af voksnes læsefærdigheder på nettet

Katrine Lyskov Jensen, Anna Steenberg Gellert og Carsten Elbro
Center for Læseforskning,
Københavns Universitet
November 2014

Indhold

Forord	4
Baggrund og formål	5
Projektets tre hovedopgaver	6
Kapitel 1. Udvikling af Selvtesten	8
Idé og formål	8
(1) Clozetest: standard 8	
(2) Clozetest: lokale inferenser 8	
(3) Clozetest: globale inferenser 9	
Metode	9
Overblik over udviklingen og afprøvningen 9	
Deltagere 10	
Materiale 10	
Fremgangsmåde 12	
Resultater	13
Enighed blandt bedømmere 13	
Opgavernes pålidelighed og gyldighed 13	
Sværhedsgraden af de nye clozetest 15	
Sammenfatning	16
Kapitel 2. Selvtestens pålidelighed og gyldighed	17
Sammensætning af Selvtesten.....	17
To parallelle udgaver af Selvtesten	17
Formål.....	18
Metode	18
Deltagere 18	
Materiale 19	
Fremgangsmåde og udstyr 21	
Resultater	23
Deltagernes sprog og igangværende uddannelse 24	
It-færdigheder 25	
Beregning af scorer på deltest 25	
Pålidelighed og gyldighed 25	
Læsefærdigheder i forskellige uddannelsesgrupper 27	

Kapitel 3. Mulige grænser for læsevanskeligheder med Selvtesten	31
Færdigheder blandt voksne i undervisning i læsning (FVU eller OBU)	33
Brobygning til VLV ("Hvilket ord passer bedst")	35
Selvtestens følsomhed for vanskeligheder med ordafkodning og stavning (ordblindhed)	37
Selvtesten og de arbejdsledige	39
"Rød" og "gul": To niveauer af opmærksomhedskrævende resultater	42
Mulige tilbagemeldinger i Selvtesten	43
Sammenfatning	44
Referencer	46
Bilag.....	48
1. Eksempler på tilbagemeldinger til Selvtest-tagere	48
2. It-løsningen	52
3. Spørgeskema fra udviklingen af Selvtesten.....	53

Forord

Mange mennesker har bidraget til udviklingen og afprøvningen af *Selvtest af læsning*, og de fortjener en stor tak for deres indsats.

Det gælder især de mange deltagere, lærere og ledere, som medvirkede i afprøvningen af selvtesten, de forskellige forløbere for den og de mange andre opgaver, som testen blev sammenlignet med. En stor tak til deltagerne fra:

VUC Hvidovre-Amager, Hvidovre og Amager

VUC Roskilde, Køge, Greve og Roskilde

VUC København

VUC Lyngby

VUC Aarhus

VUC Vestegnen, Albertslund og Rødovre

VUF Voksenuddannelse Frederiksberg

Niels Brock HHX, København

Kildegårdskolen, Herlev

Ligeledes rettes en stor tak til involverede deltagere og konsulenter fra Jobcenter Faxe samt deltagere, ledere, undervisere og konsulenter fra Jobcenter Roskilde og dets leverandører.

Studentermedarbejderne Kirstine Møller Bjelke og Nanna Fanefjord Pedersen takkes for deres omhu med indtastning og scoring af resultater fra papirafprøvningen af selvtesten. Kirstine Møller Bjelke takkes desuden for assistance med indkodning af tekster til programmeringen af deltest i afprøvningen af den it-baserede version af selvtesten. Kirstine Møller Bjelke, Maria Struve Christensen, Lisan Klaaby, Christel Korsgaard og Kristina Kristensen takkes alle for deres hjælp med testafvikling under afprøvningen af selvtesten.

Dennis Flood og Jens Gertsen fra Tekstur takkes for et virkelig godt samarbejde om udviklingen af den it-baserede version af selvtesten.

Vi takker projektets følgegruppe for mange gode råd og kontakter til testens målgrupper: lektor, ph.d. Elisabeth Arnbak (Århus universitet), arbejdsmarkedskonsulent Elsebeth Schmøde (Faxe kommune), fuldmægtig Stina Kjær Madsen (Undervisningsministeriet) og Susan Møller (Råd om Undervisning og Uddannelse, tidligere Arbejdsmarkedsstyrelsen).

Endelig skal Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering have en stor tak for tilliden og støtten til projektet og projektgruppen.

Baggrund og formål

Som et led i aftalen om finansloven 2012 blev der afsat en bevilling til en styrket indsats for ledige ordblinde og læse- og skrivesvage. Et af de tiltag, som udsprang heraf, var initiativet "Let adgang til selvtest på nettet". Det generelle formål var "at understøtte, at flere borgere søger hjælp til at forbedre deres læse-, skrive- og regnefærdigheder." Det blev en opgave for Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering at udmønte initiativet.

Baggrunden for initiativet var, at kun få modtagere af kontanthjælp og dagpenge deltager i læseundervisning på FVU og OBU. I 2011 drejede det sig om henholdsvis 4600 og 3000 personer, hvilket kun er henholdsvis 6 % og 8 % af de 72.000 og 36.000, som ifølge jobcentrene havde behov (Deloitte, maj 2012). Et af problemerne var, at relativt få (22.500 voksne) gennemførte den relevante test af læsefærdigheder (Vejledende Læsetest for Voksne, VLV).

Tidligere undersøgelser har vist, at unges og voksnes vurdering af *egne* læsefærdigheder ikke er nogen enkel afspejling af deres *faktiske* læsefærdigheder (fx Elbro, Møller, & Nielsen, 1991; Elbro, 2010). Det spiller fx en rolle, om de pågældende er i læsekrævende uddannelse eller job eller ej. De unge og voksne vurderer generelt egne færdigheder i lyset af de krav, der stilles til færdighederne. Og hvis man kun har begrænsede forventninger til uddannelse og erhverv – især hvis man er uden for uddannelse og erhverv – oplever man som ung eller voksen ikke så ofte at komme til kort på grund af begrænsede læsefærdigheder. Det vil sige, at der er en tendens til, at unge og voksne *uden for* arbejdsmarkedet *overvurderer* deres egne læsefærdigheder – sammenlignet med fx unge og voksne under uddannelse (fx Elbro, Møller og Nielsen, 1991, s. 114f). Man kan således ikke regne med, at selvurderinger giver et retvisende billede af de faktiske færdigheder.

Samtidig er det veldokumenteret, at valg og gennemførelse af ungdomsuddannelse efter 9. klasse i høj grad er bestemt af niveauet i basale læse- og stavfærdigheder (Andersen, 2005; Rosdahl, 2014). For eksempel er der blandt de 8 % dårligste ordlæsere i 9. klasse stort set ingen, som går videre i en almengymnasial uddannelse (Haven, 1998). Denne effekt af læsefærdigheder er langt kraftigere end den meget omtalte effekt af de unges sociale baggrund ("den sociale arv") – fra 9. klasse og frem (Andersen, 2005). Det er således også sandsynligt, at mange voksne vælger uddannelse og erhverv under hensyn til de begrænsninger, deres basale læsefærdigheder måtte sætte. Det ligger dem derfor også fjernt at begynde på et læsekursus eller lignende, da de ikke har ambitioner om at tage nogen uddannelse.

På den baggrund blev det formålet med det aktuelle projekt at udvikle en selvtest af voksnes læsefærdigheder på nettet (herefter Selvtesten) og derigennem *bidrage til, at voksne kan få lettere adgang til en uformel og relativt uhøjtidelig vurdering af deres faktiske læsefærdigheder* (Gellert & Elbro, 2013a). Selvtesten skal ikke erstatte den faglige vurdering af unge og voksnes læse-, stave- og skrivefærdigheder, der gennemføres af professionelle på fx voksenuddannelsescentre og danner grundlag for holdplacering og undervisningsplanlægning. Formålet var som nævnt udelukkende at understøtte, at flere borgere søger hjælp til at forbedre deres færdigheder.

Projektets tre hovedopgaver

For at gøre det realistisk, at voksne vil gennemføre en selvtest på nettet, var det i udgangspunktet et krav til selvtesten, at den skulle være kort (ca. 10 minutters løsnings tid), dvs. langt kortere end de eksisterende test af voksnes læsefærdigheder (som fx *Læsetekster for Unge og Voksne*). Dermed var det også klart, at en selvtest ikke kunne spænde over en række test af forskellige del-færdigheder i læsning, sådan som det er tilfældet i fx *Vejledende Læsetest for Voksne* (VLV). En selvtest måtte fokusere på generel læsefærdighed, dvs. *læseforståelse*, for at kunne give et rimelig pålideligt og gyldigt mål for den enkeltes færdigheder i tekstlæsning.

Det klassiske format i test af læseforståelse er et, der minder om dagligdags læsning. Læseren bliver præsenteret for en læseopgave, typisk at besvare nogle spørgsmål til én eller flere sammenhængende tekster (som i fx alle internationale sammenligninger af læsefærdigheder og i *Læsetekster for Unge og Voksne*). Med blot 10 minutter til rådighed var det klart, at dette almindelige format ikke var egnet.

Den første hovedopgave i projektet var således at udvikle og validere en ny slags læsetest, som groft sagt kan det samme som traditionelle læsetest, men som kun tager en tredjedel af tiden. Gellert og Elbro (2013b) har netop dokumenteret, at en variant af en clozetest, læseforståelsestesten "Hvilket ord passer bedst?" i *Vejledende Læsetest for Voksne*, giver mål for læseforståelse, som ikke ligger så langt fra, hvad man finder med traditionelle og mere tidskrævende læseforståelsestest med spørgsmål til meget længere tekster. Derfor tog udviklingen af Selvtesten udgangspunkt i clozeformatet. I dette format ser læseren en eller flere tekster,

hvor nogle af ordene er udeladt. Det er læserens opgave at forsøge at gætte de udeladte ord, enten uden hjælp eller ved at vælge mellem nogle muligheder, fx

Det havde regnet i nogle ____ (dage, øjeblikke, lande), så nu var kornet tungt og svært at ____ (lugte, finde, bjærge). (Oplagte valg er *dage* og *bjærge*).

I udviklingen indgik *tre varianter* af clozetest med henblik på at vælge den bedst egnede kombination til Selvtesten. Gyldigheden af hver af de tre nyudviklede clozetest blev vurderet ved sammenligning med tre anerkendte test af læseforståelse. Første kapitel af denne rapport handler om udviklingen og afprøvningen af disse tre varianter af clozetest.

Den anden hovedopgave var at sammensætte Selvtesten ud fra de tre nyudviklede clozetest og at undersøge pålideligheden og gyldigheden af den udviklede selvtest. Gyldigheden blev vurderet ved sammenligning med alle tre deltest af *Vejledende Læsetest for Voksne*. Og pålideligheden blev blandt andet vurderet ved en sammenligning mellem to parallelle udgaver af Selvtesten. Løsningen af denne anden hovedopgave er beskrevet i kapitel 2.

Den tredje hovedopgave var at kalibrere Selvtesten, sådan at den voksne får hjælp til vurderingen af sit resultat (sin score) på Selvtesten. Det er selvfølgelig altid en mulighed, at den voksne får adgang til scorefordelingerne i hele den voksne befolkning eller i udvalgte grupper. Men hvis Selvtesten inklusive vurderingen af resultatet skulle holdes inden for 10 minutter, var der brug for en enklere og mere direkte vurdering. Den tredje hovedopgave var således at give velbegrundede *eksempler* på grænser for svage ("røde"), forholdsvis svage ("gule") og gode ("grønne") resultater. Løsningen af denne opgave er emnet for kapitel 3.

Det skal understreges, at *denne rapport ikke træffer beslutninger*. Den giver en del af et *empirisk grundlag* for at træffe en evt. beslutning om, hvor mange og hvilke slags læsere det er rimeligt at opfordre til at søge professionel udredning af eventuelle læse- og stavevanskeligheder. Men det er en uddannelses- og socialpolitisk beslutning at fastlægge de endelige grænseværdier. De kan ikke fastlægges alene objektivt.

Kapitel 1. Udvikling af Selvtesten

Idé og formål

I udviklingen af Selvtesten indgik *tre varianter* af clozetest med henblik på at vælge den bedst egnede kombination til Selvtesten. De tre varianter adskilte sig fra hinanden ved, at ord var udeladt efter *forskellige principper* i teksterne, således at læserne skulle bruge forskellige læsefærdigheder for at genindsætte de manglende ord. De tre slags clozetest var følgende (1)-(3):

(1) Clozetest: standard

Denne variant var en standard clozetest, hvori netop hvert 5. ord i teksterne var udeladt (dog med den første sætning i hver tekst intakt). Den automatiske udeldelse af ord medfører, at enkeltopgaverne varierer meget i deres krav til læseforståelsen. De fleste af opgaverne kan dog løses udelukkende ud fra *den sætning*, som de indgår i, fx:

Henrik sørger for **[at, i, med, til]** tjekke postkassen dagligt.

Her forventes læseren at vælge svarmuligheden 'at', og læseren behøver ikke at læse andre sætninger. Andre opgaver var mere krævende og lappede således over opgavetyperne i de to andre cloze-typer, som omtales nedenfor.

(2) Clozetest: lokale inferenser

Princippet bag denne variant af en clozetest var, at læseren skulle slutte sig til (inferere) lokale sammenhænge i teksten for at finde det rigtige manglende ord. Der var to typer af opgaver: retablering af tekstbånd ('cohesive tie') og lokal inferensdragning (Oakhill m.fl. 2014, kap. 4). Et eksempel på en opgave i retablering af tekstbånd er

"Peter bor på landet. Hver morgen tager **[hun, han, den, vi]** bussen til arbejde."

I opgaven skal læseren identificere det korrekte tekstbånd ved at slutte, at *han* er det eneste ord, der kan referere til *Peter*, og derfor det, der skaber den bedste sammenhæng i teksten.

Et eksempel på en opgave, som kræver lokal inferensdragning, er

"Tilsætning af vand medfører, at dejen ikke bliver **[tør, brun, stiv, hævet]**."

I denne opgave skal læseren forbinde *vand* med *ikke tør*. Opgaven kræver baggrundsviden, men ikke i nær samme udstrækning som opgaverne i den 3. clozetest.

(3) Clozetest: globale inferenser

Princippet bag den tredje slags clozetest er, at læseren skal danne sig et præcist indre forestillingsbillede af tekstens emne (ved inferenser, dvs. tankeslutninger) for at kunne vælge det mest sandsynlige ord blandt fire valgmuligheder, fx

"Børnene legede delfiner og byggede sandslotte. Da de blev sultne, cyklede de hjemad. De beholdt deres **[frakker, kostumer, badetøj, sokker]** på."

I denne opgave skal læseren bruge sin baggrundsviden til at danne et sammenhængende forestillingsbillede (en mental model) af sceneriet. Det er sandsynligt, at børnene leger ved stranden; det er der i hvert fald en række nøgleord i teksten, som tyder på. Ud fra den konstruerede mentale model er det derefter muligt at løse opgaven: Det er mest sandsynligt, at de beholder *badetøjet* på, fordi de har været på stranden.

Metode

Overblik over udviklingen og afprøvningen

De tre nyudviklede varianter af clozetest blev pilotafprøvet og justeret i perioden december 2013 til april 2014 med henblik på at undersøge kvaliteten og sværhedsgraden af items og på det grundlag foretage eventuelle justeringer af testene forud for afprøvningen med anerkendte test af læseforståelse.

Forløbet i afprøvningerne af de tre nye clozetest var dette:

1. Pilotafprøvning december 2013

- Clozetest: standard uden svarmuligheder
- Clozetest: globale inferenser

2. Pilotafprøvning januar 2014

- Clozetest: standard med svarmuligheder

- Revideret clozetest: globale inferenser

3. Pilotafprøvning marts-april 2014

- Clozetest: lokale inferenser, parallel til læsetesten "Hvilket ord passer bedst?" den første deltest i *Vejledende Læsetest for Voksne*.

Hovedafprøvning marts-april 2014

- de tre clozetest og tre anerkendte test af læseforståelse (*Læsetekster for Unge og Voksne, Hvilket ord passer bedst?* (fra *Vejledende Læsetest for Voksne*) og *Diagnostic Reading Analysis*)

I de følgende afsnit her i kapitel 1 beskrives alene hovedafprøvningen af de tre varianter af clozetest fra perioden marts til april 2014. Afprøvningen af de tre clozetest sammen med anerkendte test af læseforståelse havde til formål at undersøge clozetestenes gyldighed, pålidelighed og sværhedsgrad – så vi på det grundlag kunne sammensætte de bedst egnede opgaver i Selvtesten.

Deltagere

I alt deltog 114 deltagere i afprøvningen af de tre nye clozetest. Heraf var 29 AVU-kursister, 34 FVU-kursister og 51 hf-kursister fra Voksenuddannelsescentrene VUC Roskilde (Roskilde- og Køge-afdelingen) og VUC Hvidovre-Amager (Hvidovre- og Amager-afdelingen). Det var kun de 29 AVU-kursister, der prøvede clozetest: lokale inferenser. Der medvirkede ca. 500 deltagere i hovedafprøvningen af den færdige selvtest (se kapitel 2 og 3).

Materiale

Anerkendte test af læseforståelse

For at kunne vurdere gyldigheden (validiteten) af tre forskellige varianter af clozetest var det nødvendigt at kunne sammenligne dem med alment anerkendte test af læseforståelse. Der var tre sådanne alment anerkendte test med i undersøgelsen.

Diagnostic Reading Analysis, del A

Diagnostic Reading Analysis er oprindeligt et engelsk materiale udviklet af Mary Crumpler og Coling McCarty (Crumpler & McCarty, 2010). Testen afdækker forståelse af udvalgte ord, bogstavelig forståelse samt lokal og global inferensdragning. Udvalgte, oversatte dele af det originale materiale blev anvendt i over-

ensstemmelse med den tidligere brug af materialet i et andet forskningsprojekt på Center for Læseforskning (Daugaard & Elbro, 2012). Der var i alt 46 items fordelt på otte tekster, hvoraf den ene halvdel var skønlitterære, og den anden halvdel var faglitterære. Opgaverne består af tekster med tilhørende spørgsmål, som deltagerne skal besvare skriftligt. Deltagerne fik 15 minutter til at løse så mange opgaver som muligt.

Læsetekster for Unge og Voksne, deltest 2 og 3

Deltest 2: Informerende tekster og Deltest 3: Fortællende tekster fra Læsetekster for Unge og Voksne (Arnbak, 2001) blev anvendt i den aktuelle afprøvning. Denne læseforståelsestest afdækker forståelse af hverdagstekster. Materialet består af tre tekstgrupper, hvoraf de to med hhv. informerende og fortællende tekster indgik i den aktuelle afprøvning. Læsning af opslagstekster var ikke med, fordi den del ikke drejer sig om sammenhængende tekstlæsning. Til hver tekstgruppe stilles der i alt 20 spørgsmål. De fleste er med multiple choice-format. Deltagerne får 15 minutter til at læse og besvare spørgsmålene i hver tekstgruppe. Testmaterialet anbefales til afdækning af FVU-deltageres læseforståelse i forbindelse med trinplacering på FVU (Undervisningsministeriet, 2004). Deltagere fra FVU- og AVU-deltagere løste disse opgaver. Hf-deltagerne fik dem ikke, fordi opgaverne er for lette for elever på gymnasialt niveau (Arnbak & Elbro, 1999).

"Hvilket ord passer bedst?"

Testen indgår i Undervisningsministeriets *Vejledende Læsetest for Voksne* (Gellert & Elbro, 2008; Undervisningsministeriet, 2008). Testen afdækker deltagerens forståelse af betydningsmæssige sammenhænge mellem tekstdele. Udvalgte ord er slettet og erstattet af fire valgmuligheder. Det rigtige valg kræver etablering af et korrekt tekstbånd eller inferensdragning. Der er i alt 41 enkeltopgaver fordelt over 10 tekster af varierende længde og antal items. Der indgår opslagstekster og fortællende og informerende tekster. Deltagerne får 10 minutter til at løse så mange opgaver som muligt.

Nyudviklede clozetest af læseforståelse

Clozetest: standard

I denne clozetest blev hvert 5. ord slettet systematisk, og læsernes opgave var at genindsætte hvert ord ud fra fire valgmuligheder. Valgmulighederne stod i en parentes på ordets plads. Testen afdækker formodentlig forskellige former for tekst-

forståelse, fordi de udeladte ord var valgt tilfældigt (jf. beskrivelsen under "Idé og formål" ovenfor). I alt var der 6 tekster, hvoraf 3 var af skønlitterær karakter, og 3 var af faglitterær karakter. Der indgik 73 enkeltopgaver i testen. Deltagerne fik 10 minutter til at løse så mange opgaver som muligt.

Clozetest: lokale inferenser

Testen er udformet med henblik på at afdække forståelse af tekster med fokus på lokale inferenser (se "Idé og formål" ovenfor). Udvalgte kohæsive bånd i teksterne blev omformet til items. Det kohæsive bånd kunne være en pronominal reference, et leksikalt bånd eller en konjunktion. De udvalgte item-ord var indsat i en parentes med tre øvrige svarmuligheder, og deltagerne skulle vælge det passende ord blandt de fire svarmuligheder i parenteserne. Testen bestod af i alt 15 tekster med 2-3 enkeltopgaver i hver. I alt var der 39 enkeltopgaver. Der indgik både fortællende og informerende tekster. Deltagerne fik 10 minutter til at løse så mange opgaver som muligt.

Clozetest: globale inferenser

Testen er udformet med henblik på at afdække forståelse af tekster med fokus på aktivering af indre forestillingsbilleder (mentale modeller) af teksternes emner. Testen bestod af 34 uafhængige, korte tekster. Teksterne havde skønlitterær karakter og beskrev hverdagssituationer, som forventedes at være almenkendte. Der var én cloze-opgave med fire svarmuligheder i hver tekst. Løsningen af opgaven forudsatte, at læseren havde dannet sig en sammenhængende forestilling om tekstens indhold, fx om stedet eller handlingen. Deltagerne fik i alt 10 minutter til at løse så mange opgaver som muligt.

Fremgangsmåde

Samme testleder fra Center for Læseforskning stod for samtlige testafviklinger. Dermed var der sikret en høj grad af ensartethed i afviklingsproceduren. Testlederen forklarede deltagerne om afprøvningen før selve testningen, og inden afviklingen af den enkelte deltest instruerede hun deltagerne i at løse opgaverne. Holdenes underviser var til stede under afviklingen, men deltog ikke. Afprøvningen varede 2 x 45 minutter med hf-holdene og 3 x 45 minutter med FVU- og AVU-holdene, som også løste opgaver fra *Læsetekster for Unge og Voksne*.

På forsiden af første opgavehæfte blev deltagerne bedt om at notere deres navn, hvilket sprog de talte bedst, og om de tidligere havde modtaget særlig un-

dervisning pga. læse- eller stavevanskeligheder. Hvis en deltager blev færdig med en af læseforståelsestestene (*Diagnostic Reading Analysis, Læsetekster for Unge og Voksne, clozetestene*), før tiden var gået, blev tidsforbruget noteret på forsiden af opgavehæftet.

Resultater

I de tre nye clozetest og i "Hvilket ord passer bedst?" fra VLV skal deltagerne vælge mellem fire ord i hver enkeltopgave. Det betyder, at deltagerne har 25 % chance for at gætte de rigtige ord. For at give et mere pålideligt billede af de enkelte deltagers færdigheder korrigerede vi derfor scorerne for gæt – ved en standardfremgangsmåde: $\text{korrigeret score} = \text{rigtige} - \text{fejl} / 3$, hvor 3 er antal valgmuligheder minus 1. Både antal rigtige og rigtige pr. minut blev opgjort ud fra de gættekorrigerede scorer.

Enkelte deltagere fik for lidt tid til besvarelsenerne (fx fordi de kom for sent eller måtte afbryde testningen). Fra disse deltagere indgår kun målene af antal rigtige pr. tid (rigtige pr. min) i analyserne.

Enighed blandt bedømmere

Scoringen af *Diagnostic Reading Analysis* krævede, at bedømmerne foretog en vurdering af deltagernes skriftlige besvarelser. Enigheden om scoringen af 222 svar i *Diagnostic Reading Analysis* blandt to uafhængige bedømmere var 98,2%. Hvis man inkluderede scoringen af de ikke-forsøgte items, var der 460 bedømte enkeltopgaver, og enigheden blandt bedømmerne var 99%.

Opgavernes pålidelighed og gyldighed

Tabel 1 nedenfor viser opgavehomogeniteten (målt med Cronbachs alfa) for hver af de anerkendte læseforståelsestest og de nyudviklede clozetest.

Test	Gn.sn. (sd)	N	Opg. α	N
Diagnostic Reading Analysis	1,1 (0,50)	107	0,23	60
"Hvilket ord passer bedst?"	2,2 (1,08)	110	0,87	21
Læsetekster for Unge og Voksne, informerende og fortællende tekster	0,97 (0,54)	60	0,82	31
Clozetest: standard	5,1 (2,75)	108	0,96	45
Clozetest: lokale inferenser	3,0 (1,47)	22	0,90	17
Clozetest: globale inferenser	1,8 (1,06)	110	0,90	36

Tabel 1: Antal rigtigt løste opgaver pr. minut. Gennemsnit (og standardafvigelser), opgavehomogeniteten (Cronbachs α), antallet af deltagere (N), der indgår i opgørelserne. Scorerne i de tre nye clozetest og "Hvilket ord passer bedst?" er korrigeret for gæt.

Eftersom deltagerne fik begrænset løsnings tid til testene, var det ikke alle deltagere, som nåede igennem alle enkeltopgaver. Opgavehomogeniteten er derfor kun beregnet for deltagere, der forsøgte at løse alle enkeltopgaver i den enkelte test. Kun én deltager nåede igennem alle 46 items i *Diagnostic Reading Analysis*. Derfor blev opgavehomogeniteten for *Diagnostic Reading Analysis* udelukkende undersøgt for de første 22 items.

Alle opgaver på nær *Diagnostic Reading Analysis* havde en acceptabel eller høj opgavehomogenitet, hvilket indikerer en høj pålidelighed. Den lave interne homogenitet i *Diagnostic Reading Analysis* er ikke ensbetydende med en lav pålidelighed; de høje korrelationer med de øvrige test vidner om en meget høj pålidelighed. Den lave interne homogenitet skyldes dermed, at testen spænder over mange forskellige vidensområder og færdigheder.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Diagnostic Reading Analysis	1					
2. "Hvilket ord passer bedst?"	0,74	1				
3. Læsetekster for Unge og Voksne, informerende og fortællende del	0,72	0,74	1			
4. Clozetest: standard	0,79	0,86	0,80	1		
5. Clozetest: lokale inferenser	0,84	0,86	0,68	0,90	1	
6. Clozetest: globale inferenser	0,69	0,87	0,70	0,84	0,81	1

Tabel 2: Korrelationer mellem resultater (rigtige pr. min) på de enkelte deltest for samtlige test. Alle korrelationer er signifikante ($p < 0,01$).

Tabel 2 viser korrelationerne mellem deltagernes resultater på de enkelte deltest. Alle korrelationerne var stærke. Den gode overensstemmelse mellem resultaterne af hver af de nye clozetest og de etablerede test af læseforståelse indikerer, at de er *gyldige* mål for læseforståelse. Sammenhængene mellem hver af de nye clozetest og de etablerede læseforståelsestest var desuden ikke væsensforskellige. Dermed er der ikke belæg for at vælge én clozetest frem for en anden til selvtesten.

Sværhedsgraden af de nye clozetest

Ud over at være pålidelig og gyldig skal Selvtesten selvfølgelig være følsom for forskelle i læsefærdigheder over en bred skala. Det betyder, at der skal være en jævn fordeling af opgavesværhedsgrader i den færdige test – fra meget lette opgaver til meget vanskelige opgaver.

En opgaveanalyse (Tabel 3) viste, at der var forholdsvis få vanskelige opgaver i standard-clozetesten, men som forventet flere især i clozetesten med krav om globale inferenser.

Test	Gn.sn. itemsværdi, pct. rigtige (sd)	Ant. svære items
Clozetest: standard	89 (17)	12 % (9 af 73)
Clozetest: lokale inferenser	76 (17)	28 % (11 af 39)
Clozetest: globale inferenser	76 (19)	38 % (13 af 34)

Tabel 3: Gennemsnitligt antal rigtige besvarelser af de enkelte opgaver (og standardafvigelsen) samt antallet af svære items (under 70% korrekte besvarelser) for hver af de nye clozetest med de 29 deltagere, som besvarede alle tre clozetest.

Sammenfatning

Alle de tre nyudviklede varianter af clozetest havde en høj pålidelighed og gyldighed. Overensstemmelsen mellem de tre varianter af clozetest og de etablerede test af læseforståelse var ikke væsensforskellig. Det indikerer, at de alle er gyldige mål for læseforståelse, selv om de stiller forskellige krav til læserne. Der var som ventet tydelige forskelle i sværhedsgraden af de forskellige clozetest. Resultaterne viste, at standard-clozetesten var betydeligt lettere end clozetestene med krav om retablering af tekstbånd og inferenser. Der var flest vanskelige enkeltopgaver i clozetesten med krav om globale inferenser.

Kapitel 2. Selvtestens pålidelighed og gyldighed

Sammensætning af Selvtesten

Med den begrænsede tid (10 minutter) til Selvtesten var det en væsentlig opgave at sørge for, at testen blev dækkende for læseforståelse. Selvtesten skulle både spænde over forskellige slags krav til læseforståelse og over forskellige sværhedsgrader. Det var muligt at tilfredsstille disse krav, da forundersøgelsen havde vist, at alle de tre nye clozetest gav både pålidelige og gyldige mål for læseforståelse, og da der var en væsentlig spredning i sværhedsgraderne af enkeltopgaverne. Det var derfor oplagt at sammensætte Selvtesten af udvalgte enkeltopgaver fra alle de tre nye clozetest.

To parallelle udgaver af Selvtesten

Fordi det var muligt at bruge stort set alle de afprøvede enkeltopgaver, blev der mange enkeltopgaver at tage af. Efter frasortering af nogle enkeltopgaver, der viste tegn på manglende pålidelighed, blev det derfor muligt at konstruere ikke én, men to parallelle udgaver af Selvtesten: en offentlig udgave (Selvtest O) og en udgave forbeholdt udvalgte brugergrupper, fx jobkonsulenter (Selvtest U).

Det ligger ud over tilbuddet på udvikling af en selvtest at konstruere to udgaver af selvtesten, men to udgaver har mange fordele. For det første kan én, offentlig tilgængelig udgave blive "slidt", dvs. kendt af mange og måske afprøvet flere gange af den enkelte, hvorfor pålideligheden af testen reduceres. For det andet kan der gå noget galt i den private afprøvning af selvtesten, således at det kan være en fordel at have mulighed for at verificere et påfaldende dårligt eller godt resultat. For det tredje giver to parallelle versioner mulighed for at vurdere pålideligheden af selvtesten meget præcist.

Fordelingen af opgavetyper i de to versioner af Selvtesten fremgår af metodeafsnittet nedenfor.

Formål

Formålet med afprøvningen var at undersøge pålideligheden af de to parallelle versioner af Selvtesten (O og U) i *it-version* og at gennemføre en ekstern validering af eksempler på grænseværdier for læsevanskeligheder med Selvtesten.

Metode

Deltagere

Der deltog i alt 492 voksne i afprøvningen fra april til august 2014. De voksne blev rekrutteret fra fire undervisningsformer og fra jobcentre:

- ordblindeundervisning for voksne (forkortet OBU i nærværende rapport)
- forberedende voksenundervisning (FVU)
- almen voksenuddannelse (AVU)
- hf (på voksenuddannelsescentre)
- jobcentre

Ved at have mange deltagere fra læseundervisning for voksne (OBU og FVU læsning, se

Tabel 5 nedenfor) var det muligt at finde fordelingen af læsefærdigheder med Selvtesten blandt deltagere, som oplever at have generende læsevanskeligheder. Og ved at have deltagergrupper fra normalundervisning for voksne var det muligt at se, hvor mange af disse deltagere som klarede sig på et tilsvarende lavt niveau i Selvtesten. Endelig var gruppen af arbejdsledige (rekrutteret fra jobcentre) væsentlig for at kunne vurdere konsekvenserne af forskellige grænser for læsevanskeligheder med Selvtesten.

Uddannelsesstederne var placeret i følgende områder: Hvidovre, Amager, Køge, Greve, Roskilde, København, Lyngby, Aarhus, Albertslund, Rødovre og Frederiksberg. De arbejdsledige kom fra Jobcenter Faxe og Jobcenter Roskilde. Der var således betydelig social spredning og nogen grad af geografisk spredning i deltagergruppen.

AVU-deltagere blev rekrutteret fra både AVU i dansk, matematik og engelsk. FVU-holdene var udelukkende i læsning. De fleste hf-hold blev rekrutteret fra danskfag, men enkelte andre fag var også repræsenteret (kemi og værkstedstime uden underviser). Ordblindedeltagerne gik til enten dansk eller engelsk. Deltagere fra engelskholdene deltog også i danskundervisning for ordblinde.

Lærere på uddannelsesstederne og holdansvarlige på jobcenter og leverandører til jobcentret blev inviteret til at deltage med deres hold gennem ledere og lærere på afprøvningsstederne. De konkrete testaftaler blev indgået med den enkelte lærer eller jobkonsulent, som i den forbindelse blev informeret om projektet og gav informationen videre til holddeltagerne.

Materiale

To parallelle versioner af Selvtesten (O og U) blev udviklet i en it-baseret udgave og gjort tilgængelige via nettet (se nedenfor; it-løsningen er dokumenteret i bilag 2). Gyldigheden af de to versioner blev vurderet ved at sammenligne dem med et anerkendt mål for læseforståelse ("*Hvilket ord passer bedst?*"). Separate test af afkodning og ordforråd blev inddraget i afprøvningen for at dokumentere, i hvilket omfang Selvtesten afhang af disse to færdigheder. Desuden blev det muligt at tage hensyn til deltagernes afkodningsfærdigheder i den eksterne validering af Selvtesten.

Selvtesten i to parallelle versioner (O og U)

Testen er udformet med henblik på at afdække forståelse af sætninger og sammenhænge mellem dem. Den havde en blanding af tre slags enkeltopgaver, svarende til de tre typer af clozetest, som indgik i udviklingen: hhv. (1) et clozeformat med systematisk sletning af hvert femte ord (clozetest: standard), (2) et clozeformat med sletning af centrale tekstbånd eller leksikale størrelser, som krævede etablering af et korrekt tekstbånd eller inferensdragning (clozetest: lokale inferenser), og (3) et clozeformat med fokus på globale inferenser, hvor det overordnede emne ikke blev præsenteret i teksten, men forståelsen af det var en forudsætning for at vælge den korrekte leksikale størrelse (clozetest: globale inferenser). (Se afsnittet "Nyudviklede clozetest af læseforståelse" tidligere).

Teksterne til de to selvtestudgaver indeholdt lige mange opgaver med hvert clozeformat, lige mange af hhv. skønlitterær og faglitterær karakter og nogenlunde lige mange ord. Sværhedsgraden af items var stigende (vurderet ud fra afprøvningen af papirversioner af de tre clozetest).

Hver udgave af Selvtesten består af 24 tekster med i alt 50 enkeltopgaver. Deltagerne fik 10 minutter til at løse så mange opgaver som muligt.

Etableret test af tekstlæsning: "Hvilket ord passer bedst?"

Se beskrivelsen i metodeafsnittet i kapitel 2.

Test af ordforråd: Hvilket billede passer til ordet?

Testen indgår i *Vejledende Læsetest for Voksne* (Undervisningsministeriet, 2008), som er en revideret udgave af den it-baserede deltest 03: *Ordforrådsprøve* i Undervisningsministeriets it-baserede visitationsmateriale til ordblindeundervisning for voksne (Undervisningsministeriet, 2006).

Testen afdækker deltagerens receptive ordforråd. Deltageren hører et ord og skal udpege det rigtige billede blandt fire valgmuligheder. Når deltageren har afgivet sit svar, går programmet automatisk videre til næste opgave. Deltagerne fik maksimalt 10 sekunder til at besvare hver opgave, hvorefter siden automatisk skiftede til næste opgave i overensstemmelse med den it-baserede version af udgave i *Vejledende Læsetest for Voksne*. Deltagerne hørte ordet oplæst én gang med mulighed for gentagelser. Det var ikke muligt at gå tilbage til tidligere opgaver. Testen består af i alt 37 opgaver.

Test af udnyttelse af skriftens lydprincip i ordlæsning: "Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?"

Denne deltest er 01 *Ordlæsning* i Undervisningsministeriets it-baserede visitationsmateriale til ordblindeundervisning for voksne (Undervisningsministeriet, 2006), som også siden er integreret i *Vejledende Læsetest for Voksne*.

Testen afdækker deltagerens færdighed i at læse nye ord ved at udnytte skriftens lydprincip. Deltageren skal vælge det af fire ord, som lyder som et rigtigt ord, når man sætter lyd på hvert bogstav i ordet. Eksempelvis skal man blandt de fire ord *syb/san/læl/syf* vælge '*san*', fordi det lyder som det rigtige ord '*sand*'. Hver deltager fik 5 minutter til at løse så mange opgaver som muligt. Når deltageren afgav sit svar, gik programmet automatisk videre til næste opgave. Det var ikke muligt at gå tilbage til foregående opgaver. Testen består af i alt 38 opgaver.

Spørgeskema

Spørgeskemaet bestod af otte spørgsmål til deltagerne om dem selv og deres læsning. Spørgsmålene afdækkede, hvilken undervisningstype deltagerne eventuelt deltog i, hvilket sprog de talte bedst, uddannelsesniveau, evt. specialundervisning pga. læse- eller stavevanskeligheder, selvvurdering af læse- og stavefærdigheder, arbejdssituation og teststed (spørgeskemaet er vedlagt som bilag).

Deltagerne kunne vælge at få programmet til at oplæse spørgsmålene, og de havde mulighed for at stille afklarende spørgsmål om spørgsmålene til testlederen.

Test af it-færdigheder

Formålet med denne test var at sikre, at deltagerne havde de fornødne it-færdigheder til at gennemføre testningen på computer. Testen bestod af to små opgaver. I første opgave i testen skulle deltageren klikke på det af fire felter, hvor der var vist et kryds. Felternes størrelser var svarende til de mindste af de felter, som deltagerne sidenhen skulle markere i Selvtesten. I anden opgave skulle deltageren bruge musen til at rulle ned på siden for at få vist fire firkanter og herefter klikke på den, hvor der var vist et kryds.

Hvis opgaven ikke blev løst inden for 15 sekunder, blev opgaveinstruktionen gentaget. Hvis der gik yderligere 15 sekunder, blev der vist en fejlmeddelelse. Testlederen kunne herefter vurdere, om problemerne med opgaverne skyldtes utilstrækkelige it-færdigheder eller problemer med it-udstyret, ved at lade deltageren prøve testen igen, mens testlederen observerede.

Fremgangsmåde og udstyr

Alle deltest blev programmeret i den samme testramme. Det indebar, at de tre etablerede test fra *Vejledende Læsetest for Voksne* blev programmeret igen, så de kunne afvikles sammen med Selvtesten i den aktuelle afprøvning. Alle instruktioner til testene blev givet via programmet, og deltagerne kunne ikke gå videre til de rigtige opgaver i en test, før de havde hørt instruktionen til ende. På den måde blev en ensartet instruktion sikret. Testprogrammet var tilgængeligt fra en hjemmeside og var afhængigt af en internetforbindelse. Resultaterne blev sendt direkte fra programmet til en server.

For at kunne sammenligne de to udgaver af Selvtesten var det nødvendigt, at et antal deltagere løste begge udgaver. Disse deltagere løste til gengæld ikke ordforrådstesten, som tog ca. 8 minutter inkl. instruktion. Dermed varede testgennemløb med begge versioner af Selvtesten à hver 10 minutter kun et par minutter mere end de øvrige testgennemløb. Tildelingen af testgennemløb med begge selvtestversioner var balanceret, så halvdelen af deltagerne besvarede version O først, mens den anden halvdel løste version U først. De øvrige deltagere fik enten version O eller version U efterfulgt af alle tre øvrige deltest, dvs. *Hvilket ord passer bedst?*, *Hvilket billede passer til ordet?* og *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?*. Fordelingen af deltagerne på forskellige gennemløb af testene fremgår af Tabel 4.

Deltager-gruppe	Deltest 1	Deltest 2	Deltest 3	Deltest 4
1	Selvtest O	Hvilket ord passer bedst?	Hvilket billede passer til ordet?	Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?
2	Selvtest U	Hvilket ord passer bedst?	Hvilket billede passer til ordet?	Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?
3	Selvtest O	Hvilket ord passer bedst?	Hvilket billede passer til ordet?	Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?
4	Selvtest U	Hvilket ord passer bedst?	Hvilket billede passer til ordet?	Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?
5	Selvtest O	Hvilket ord passer bedst?	Hvilket billede passer til ordet?	Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?
6	Selvtest U	Hvilket ord passer bedst?	Hvilket billede passer til ordet?	Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?
7	Selvtest O	Hvilket ord passer bedst?	Hvilket billede passer til ordet?	Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?
8	Selvtest U	Hvilket ord passer bedst?	Hvilket billede passer til ordet?	Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?
9	Selvtest O	Selvtest U	Hvilket ord passer bedst?	Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?
10	Selvtest U	Selvtest O	Hvilket ord passer bedst?	Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?
(forfra)...	...	...	...	...

Tabel 4: Tildeling af testgennemløb til forskellige deltagere.

En testleder fra Center for Læseforskning var til stede under afviklingen. Desuden var holdets egen lærer eller jobkonsulent også til stede. På fire hold med i alt 34 deltagere stod holdenes lærere selv for afviklingen. Center for Læseforskning modtog i disse tilfælde en tilbagemelding på testningen fra lærerne.

Testningen blev afviklet på uddannelsesstederne i holdets eget lokale eller et i booket lokale til lejligheden. Hver deltager havde en pc med internetadgang og et sæt hovedtelefoner til rådighed. Der blev afsat 1 time til afviklingen af testen på deltagerholdene. Den reelle testtid var estimeret til at være ca. 50 minutter. Den samlede testtid kunne variere afhængigt af den enkelte læsers læsefærdigheder og

–hastighed og omfanget af genafspilning af testens instruktioner samt tid til uforudsete justeringer af udstyr før og under testningen.

Deltagerne gik ind på testens hjemmeside for at tage testen. Linket til testen fik de udleveret på et stykke papir af testlederen. På testens forside var der mulighed for at teste lydniveauet, inden deltagerne gik videre til spørgeskemaet. Derefter afspilledes testinstruktionen automatisk.

Testlederen noterede antallet af deltagere på et hold samt start- og sluttidspunkt for en testrunde. Disse oplysninger gav mulighed for at kontrollere overensstemmelse mellem det observerede antal deltagere på afprøvningsstedet og antallet af besvarelser i databasen. Derudover var det muligt at kontrollere, at deltagerne registrerede oplysninger om afprøvningssted og undervisningstype på den givne dag og det givne tidsrum stemte overens med det forventede ifølge testaftalerne.

Testbesvarelserne var anonyme, men et identifikationsnummer på et givent login på testen gjorde det muligt at registrere eventuelle afvigelser fra testproceduren for en given besvarelse, fx hvis en deltager var væk i længere tid.

Testlederen noterede desuden eventuelle kommentarer fra deltagerne om testen.

Afprøvningsstederne stillede pc'er til rådighed, når det var muligt, og lavede aftaler med deltagerne om at medbringe deres egne pc'er. Selvtesten blev således afprøvet på et bredt udsnit af internetbrowsere og styresystemer. På mange af afprøvningsstederne var der hovedtelefoner til alle deltagere, og ellers medbragte testlederne nogle. Nogle deltagere valgte at bruge deres egne.

Resultater

I enkelte tilfælde gennemløb deltagere en eller flere deltest på meget kort tid – uden at score over chanceniveau. Det er umuligt at afgøre, om deltagerne hurtigt gav op, eller om de fx ikke tog opgaverne alvorligt. Derfor blev resultaterne af sådanne ekstreme gennemløb frasorteret i dataanalysen. I den færdige udgave af Selvtesten får deltagere med sådanne hurtige gennemløb af testen ikke noget resultat, men blot besked om, at det gik for stærkt til, at de kan få et resultat. De kan selvfølgelig prøve testen igen.

Problemet med hurtige gennemløb af testen er, at man kan være heldig og score relativt højt ved en tilfældighed. Man kan score op til 17 rigtige af 50 (med over 5 %'s chance) ved en tilfældighed på Selvtesten. Korrigeret for gættesandsynlighed svarer det til en sumscore på 6. Hvis en deltager eksempelvis afgiver tilfældige

svar på alle items på 1 minut, vil det give en effektivitetsscore på 6 rigtige pr. minut, hvilket er meget højt. Imidlertid viste afprøvningen, at det i praksis er umuligt at læse og forsøge at løse alle opgaverne i Selvtesten på under 3 minutter. Derfor ekskluderes alle besvarelser med besvarelsestider under 3 minutter i den endelige udgave af Selvtesten. Og brugere med urealistisk korte besvarelsestider får ikke vist nogen score på programmets resultatside.

Desuden blev enkelte deltagere ekskluderet, fordi lyden ikke kunne afspilles på deres iPad under *Hvilket billede passer til ordet?*, eller fordi de oplevede tekniske problemer med *Hvilket billede passer til ordet?* (siderne sprang hurtigt videre). Det er ikke problemer, som vedrører Selvtesten.

Deltagernes sprog og igangværende uddannelse

Af tabel 5 ses, hvor mange af deltagerne der havde hhv. dansk som modersmål eller et andet sprog end dansk som modersmål. Oplysningerne om modersmål bygger på deltagernes angivelse af, om de talte dansk eller et andet sprog end dansk bedst¹. Der var en relativ stor del af deltagerne fra FVU, som havde andet modersmål end dansk.

	Dansk modersmål	Andet modersmål
OBU	91	3
FVU	24	58
AVU	73	30
Hf	107	12
Jobcenter	87	7

Tabel 5: Antal deltagere fra de fem deltagergrupper med dansk som modersmål eller andet modersmål end dansk.

Tabel 6 viser fordelingen af deltagernes højest fuldførte uddannelsesniveau for hver af uddannelsesgrupperne i undersøgelsen.

¹ Ordet 'modersmål' blev ikke anvendt i spørgeskemaet, da erfaringer fra pilotaafprøvningen til en anden læsetest, *Vejledende Læsetest for Voksne*, viste, at mange deltagere med udenlandsk baggrund ikke forstod ordet, og ofte fejlagtigt oplyste, at dansk var deres modersmål (Gellert & Elbro, 2008).

	Grund- skole	Gymna- sial	Erhv.- udd	Kort videreg.	Ml. vide- reg.	Lang videreg.	Ingen
OBU	40	2	27	7	9	0	15
FVU	29	21	10	5	9	13	13
AVU	53	9	16	6	4	0	13
Hf	64	5	25	3	2	0	1
Jobcenter	26	13	26	15	15	4	2

Tabel 6. Andelen (pct.) af deltagerne, som har fuldført en uddannelse på de forskellige uddannelsesniveauer inden for hver uddannelsesgruppe

Oplysninger om køn og alder blev ikke indhentet.

It-færdigheder

Ingen deltagere blev ekskluderet på grund af vanskeligheder med den indledende basale it-færdighedstest.

Beregning af scorer på deltest

Scorerne fra de følgende test – Selvttest O og Selvttest U, *Hvilket ord passer bedst?* og *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?* – blev først korrigeret for gættesandsynlighed (rigtige), og dernæst blev en samlet score for præcision og hastighed (rigtige pr. minut) beregnet. *Hvilket billede passer til ordet?* blev kun beregnet som antal korrekte korrigeret for gættesandsynlighed (rigtige), da testen ikke var på tid.

På grund af en mindre programfejl i en tidligere udgave af programmet blev deltagernes besvarelser på Selvttesten og *Hvilket ord passer bedst?* i første del af afprøvningen kun registreret til og med den sidst fuldførte side, inden deltagerne faldt for tidsgrænsen. Deres råscorer på *Hvilket ord passer bedst?* ville derfor være et underestimat af deres dygtighed. Derfor blev deres råscorer erstattet af estimerede scorer ved 10 minutters testtid. Effektivitetsmålet for *Hvilket ord passer bedst?* blev beregnet på baggrund af de registrerede svar pr. tidsforbrug og angivet som korrekte pr. min, korrigeret for gættesandsynligheden.

Pålidelighed og gyldighed

Dataanalyserne viste, at de to udgaver af Selvttesten havde virkelig gode psykometriske egenskaber.

Tabel 7 viser den gennemsnitlige score på de to versioner af Selvtesten og *Hvilket ord passer bedst?* samt *Hvilket billede passer bedst?* og *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?* Der var ikke gulv- eller loftseffekt i nogen af selvtest-versionerne.

	Gennemsnit (sd)	Antal deltagere
Selvtest O (rigtige pr. min)	2,91 (1,50)	293
Selvtest U (rigtige pr. min)	2,97 (1,56)	293
Hvilket ord passer bedst? (rigtige pr. min)	2,16 (1,18)	466
Hvilket billede passer til ordet? (rigtige)	19,8 (7,79)	338
Hvilket ord lyder som et rigtigt ord? (rigtige pr. min)	3,41 (2,80)	428

Tabel 7: Antal rigtige enkeltopgaver pr. minut. Gennemsnit (og standardafvigelser) for de to versioner af Selvtesten og læsetesten *Hvilket ord passer bedst?*

Tabel 8 viser korrelationerne mellem de to versioner af Selvtesten og *Hvilket ord passer bedst?* Sammenhængen mellem de to versioner af Selvtesten var meget stærk, $r = 0,93$ ($p < 0,001$). Denne type af pålidelighedsanalyse, hvor man undersøger overensstemmelsen mellem to versioner af test, der er konstrueret efter de samme principper, er den stærkeste analyse af en tests pålidelighed.

	Selvtest O	Selvtest U
Selvtest O (rigtige pr. min)		
Selvtest U (rigtige pr. min)	0,93	
Hvilket ord passer bedst? (rigtige pr. min)	0,90	0,92

Tabel 8: Korrelationer mellem de to versioner af Selvtesten og *Hvilket ord passer bedst?*. Alle korrelationer er signifikante ($p < 0,001$)

De stærke gensidige korrelationer med *"Hvilket ord passer bedst?"* indikerer en høj gyldighed af de to versioner af Selvtesten. Resultatet underbygger resultaterne fra udviklingen af Selvtesten.

I den resterende del af rapporten behandles de to versioner af Selvtesten som én deltest refereret til som Selvtesten. Opgørelserne af scorer for deltagerne bygger på enten version O eller version U af Selvtesten – eller gennemsnittet af scorerne på de to versioner i de tilfælde, hvor en deltager har løst begge. Denne opgørelse kan anses for at være pålidelig, fordi de to parallelle testversioner korrelerede meget højt. Korrelationen mellem Selvtesten og *"Hvilket ord passer bedst?"* var som forventeligt meget stærk, ($r = 0,91$; $p < 0,001$).

	Selvtesten	Hvilket ord passer bedst?	Hvilket billede passer til ordet?
Selvtesten (rigtige pr. min)			
Hvilket ord passer bedst? (rigtige pr. min)	0,91		
Hvilket billede passer til ordet? (rigtige)	0,67	0,62	
Hvilket ord lyder som et rigtigt ord? (rigtige pr. min)	0,61	0,65	0,31

Tabel 9: Korrelationer mellem Selvtesten og *Hvilket ord passer bedst?*, *Hvilket billede passer til ordet?* og *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?*. Alle korrelationer er signifikante ($p < 0,001$)

Sammenhænge mellem Selvtesten, afkodning ("Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?") og ordforråd ("Hvilket billede passer til ordet?") kan give en indikation af, i hvor høj grad resultaterne på Selvtesten afhænger af de to øvrige komponenter, afkodning og ordforråd. Korrelationerne var stærke ($r = 0,61$ eller højere), hvilket viser, at Selvtesten har betydelig følsomhed for forskelle i færdigheder i både afkodning og ordforråd. En regressionsanalyse med både afkodning og ordforråd viste, at de to færdigheder tilsammen forklarer ca. halvdelen af variationen i Selvtesten (blandt deltagere med dansk som modersmål) (

Tabel 10). Det betyder dermed, at Selvtesten også er følsom for variation i de mere avancerede færdigheder, som konventionelle test af tekstforståelse omfatter. For eksempel var korrelationen mellem Selvtestens tre komponenter og DRA-testen (se kapitel 1) gennemsnitligt 0,77. Det svarer til ca. 59 % fælles variation, hvoraf maksimalt 50 % kan skyldes overlap med afkodning og ordforråd.

Trin	Variabel	R^2	p	ΔR^2	β
1	Afkodning	0,31	0,001	0,31	0,50
2	Ordforråd	0,49	0,001	0,18	0,43

Tabel 10: Resultater af en multipel regressionsanalyse med Selvtesten som afhængig variabel (kun med deltagere med dansk som modersmål).

Læsefærdigheder i forskellige uddannelsesgrupper

I tabellerne nedenfor ses færdighederne i hver deltagergruppe. Deltagergrupperne er her blot defineret af den uddannelse, de kom fra i den aktuelle undersøgelse.

Der indgår ikke lige mange deltagere i opgørelserne for alle deltest. Det skyldes dels undersøgelsens design, som indebærer, at nogle deltagere så begge Selvttest-versioner, men til gengæld ikke ordforrådstesten (*Hvilket billede passer til ordet?*), dels at der var enkelte deltagere, der ikke gennemførte alle deltest, som de var blevet tildelt, og dels at enkelte upålidelige besvarelser blev udeladt.

	Voksne med dansk som modersmål		Voksne med andet modersmål end dansk	
	Gennemsnit (sd)	n	Gennemsnit (sd)	n
OBU	2,52 (1,08)	88	2,43 (1,59)	3
FVU	1,55 (1,28)	24	1,05 (0,75)	57
AVU	3,24 (1,14)	73	1,61 (1,01)	30
Hf	4,08 (1,08)	107	2,94 (1,04)	12
jobcenter	3,92 (1,13)	87	1,69 (1,23)	7

Tabel 11: Resultater med Selvttesten (rigtige pr. min) i deltagergrupperne med hhv. dansk eller et andet sprog end dansk som modersmål.

	Voksne med dansk som modersmål		Voksne med andet modersmål end dansk	
	Gennemsnit (sd)	n	Gennemsnit (sd)	n
OBU	20,0 (7,1)	86	18,7 (8,0)	3
FVU	15,6 (9,0)	23	11,9 (5,3)	54
AVU	26,3 (7,5)	69	14,3 (5,9)	30
Hf	29,8 (6,6)	98	23,1 (6,6)	11
jobcenter	30,0 (6,8)	85	16,6 (9,9)	7

Tabel 12: Antal rigtige i læseforståelse vurderet med VLV-testen *Hvilket ord passer bedst?* (uden korrektion for gæt) for deltagergrupperne med hhv. dansk eller et andet sprog end dansk som modersmål.

	Voksne med dansk som modersmål		Voksne med andet modersmål end dansk	
	Gennemsnit (sd)	n	Gennemsnit (sd)	n
OBU	1,7 (0,8)	86	1,4 (1,1)	3
FVU	1,3 (1,1)	23	0,9 (0,6)	54
AVU	2,5 (0,9)	69	1,2 (0,6)	30
Hf	3,0 (0,9)	98	2,1 (0,9)	11
jobcenter	3,0 (1,0)	85	1,4 (1,0)	7

Tabel 13: Rigtige pr. min i læseforståelsen vurderet med VLV-testen *Hvilket ord passer bedst?* (rigtige pr. min) i deltagergrupperne med hhv. dansk eller et andet sprog end dansk som modersmål.

	Voksne med dansk som modersmål		Voksne med andet modersmål end dansk	
	Gennemsnit (sd)	n	Gennemsnit (sd)	n
OBU	22,54 (5,31)	64	17,44 (4,07)	3
FVU	15,61 (5,94)	19	11,53 (5,40)	38
AVU	18,05 (6,66)	47	8,56 (5,78)	19
Hf	22,72 (4,95)	66	15,30 (8,29)	10
jobcenter	25,61 (5,63)	67	13,87 (12,95)	5

Tabel 14: Ordforrådet vurderet med *Hvilket billede passer til ordet?* (antal rigtige korregeret for gæt) for deltagergrupperne med hhv. dansk eller et andet sprog end dansk som modersmål.

	Voksne med dansk som modersmål		Voksne med andet modersmål end dansk	
	Gennemsnit (sd)	n	Gennemsnit (sd)	n
OBU	1,20 (1,35)	80	1,55 (1,38)	3
FVU	2,53 (3,10)	18	1,22 (1,08)	44
AVU	4,62 (2,77)	63	2,18 (1,85)	30
Hf	5,18 (2,29)	89	3,42 (1,17)	11
jobcenter	4,64 (2,99)	84	2,09 (1,48)	6

Tabel 15: Ordafkodning vurderet med *Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?* (rigtige pr. min) for deltagergrupperne med hhv. dansk eller et andet sprog end dansk som modersmål.

Det fremgår af tabellerne, at deltagergrupperne havde meget forskellige resultater i Selvtesten og de øvrige deltest. Deltagere fra OBU og FVU klarede sig i gennemsnit markant dårligere på deltest af tekstlæsning (Selvtesten og *Hvilket ord passer bedst?*) samt afkodning (*Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?*) end de øvrige deltagergrupper. Deltagere fra FVU klarede sig desuden også i gennemsnit markant dårligere på ordforrådstesten (*Hvilket billede passer til ordet?*) end de øvrige deltagergrupper. Deltagere fra AVU klarede sig i gennemsnit dårligere end deltagere fra hf og de arbejdsledige på læseforståelse og ordforråd. De var derimod på niveau med de gennemsnitlige afkodningsfærdigheder blandt deltagere fra hf og de arbejdsledige. De arbejdsledige og deltagere fra hf klarede sig i gennemsnit bedst på Selvtesten, på *Hvilket ord passer bedst?* og på ordforrådstesten. Ordforrådet for deltagere fra OBU var i gennemsnit på niveau med hf og de arbejdsledige.

Desuden spillede det en klar rolle, hvorvidt deltagerne havde dansk eller et andet sprog end dansk som modersmål. Deltagerne med dansk som modersmål klarede sig markant bedre i gennemsnit end deltagerne med andet modersmål end dansk på alle deltest. I gruppen af deltagere fra ordblindeundervisning var der for få med andet modersmål end dansk til at vurdere eventuelle forskelle.

Kapitel 3. Mulige grænser for læsevanskeligheder med Selvtesten

Selvtestens formål er ifølge tilbuddet *at bidrage til, at voksne kan få lettere adgang til en uformel og relativ uhøjtidelig vurdering af deres faktiske læsefærdigheder* (Gellert & Elbro, 2013a). I sig selv giver den udviklede selvtest blot en score, et tal for færdighederne i læseforståelse. Det foregående kapitel viste, at forskellene i tal-scorer er pålidelige og et gyldigt udtryk for forskelle i læseforståelse.

Men scoren på testen er i sig selv ingen *vurdering*. Alle vurderinger beror på sammenligninger. Og en test har ligesom andre måleredskaber brug for en kalibrering, dvs. et sammenligningsgrundlag for scorerne. Ligesom almindelige Celsius-termometre har 0 grader ved vands frysepunkt og 100 grader ved kogepunktet, så må læsetest kalibreres. I den nærværende sammenhæng bygger den mest ønskelige vurdering af læsefærdigheder på en sammenligning med, hvor godt læsefærdighederne opfylder de krav, den enkelte stiller og stilles i uddannelse, job osv. (se fx Elbro, 2010). Men som nævnt i indledningen viser det sig i praksis, at det kan være vanskeligt for den enkelte at vurdere, hvor godt han eller hun opfylder de læsekrav, han eller hun stiller og stilles. Dette gælder selvfølgelig især, hvis den unge eller voksne skal sammenligne sine færdigheder med de krav, vedkommende *vil blive* stillet fx i en fremtidig uddannelse eller et kommende job. Det er virkelig ikke let. Selvtesten skal give en støtte til denne vurdering. Det kan den gøre ved at sammenligne med andre unge og voksnes færdigheder.

I princippet kunne man kalibrere Selvtesten i et repræsentativt udsnit af hele den voksne befolkning eller udvalgte alders- eller uddannelsesgrupper, fx med angivelse af gennemsnit og standardafvigelse. Så kunne den enkelte deltager sammenligne sine færdigheder med færdighederne i hele befolkningen eller i den mest relevante gruppe. Men som nævnt i indledningen under "Projektets tre hovedopgaver", så ville det være uoverskueligt for den enkelte at vurdere sin læsefærdighed på basis af fx en percentilplacering eller en standardscore (z-score). Det ville i praksis være for krævende og tage alt for lang tid at udnytte et sådant detaljeret sammenligningsgrundlag. Det var derfor en hovedopgave i projektet at give velbegrundede *eksempler* på grænser for svage ("røde"), forholdsvis svage ("gule") og gode ("grønne") resultater.

Da nu Selvtesten er ét af de initiativer, der skal "understøtte, at flere borgere søger hjælp til at forbedre deres læse-, skrive- og regnefærdigheder", så kan man spørge, hvorfor det overhovedet skal være muligt at score andet end "rødt", dvs. i området med svage resultater. Svaret må tage hensyn til den enkelte, som tager testen: Det kan ikke forsvares at gøre udmærkede læsere bekymrede og at spille både deres og undervisningssystemets ressourcer på yderligere udredning. På den anden side kan der være forholdsvis gode læsere, som har særlige behov og krav til deres læsefærdigheder. Og disse læsere har også krav på en rimelig vurdering, så de ikke helt og aldeles afskriver relevansen af at gøre en indsats for at forbedre læsefærdighederne. Det er således ikke nogen enkel sag at sætte velbegrundede og rimelige grænser mellem opmærksomhedskrævende og upåfaldende resultater. Men i dette kapitel lægger vi alligevel op til nogle muligheder.

I kalibreringen af Selvtesten har vi primært fokuseret på niveauer i den *eksisterende* læseundervisning for voksne. Vi har især set på, *hvordan unge og voksne, der allerede går til læseundervisning, klarer sig på Selvtesten*. Hvis det fx er sådan, at langt de fleste af de voksne i læseundervisning klarer Selvtesten under et vist niveau, så kan dette niveau være oplysende for andre, der har svært ved at vurdere deres egne færdigheder. Den usikre testtager kan tænke, "hvis jeg klarer mig på niveau med mange andre, der går til læseundervisning for voksne, og de andre får noget ud af denne undervisning, så var undervisningen måske også noget for mig. Det var vel en overvejelse værd." Det var netop meningen med Selvtesten at lægge op til en sådan overvejelse.

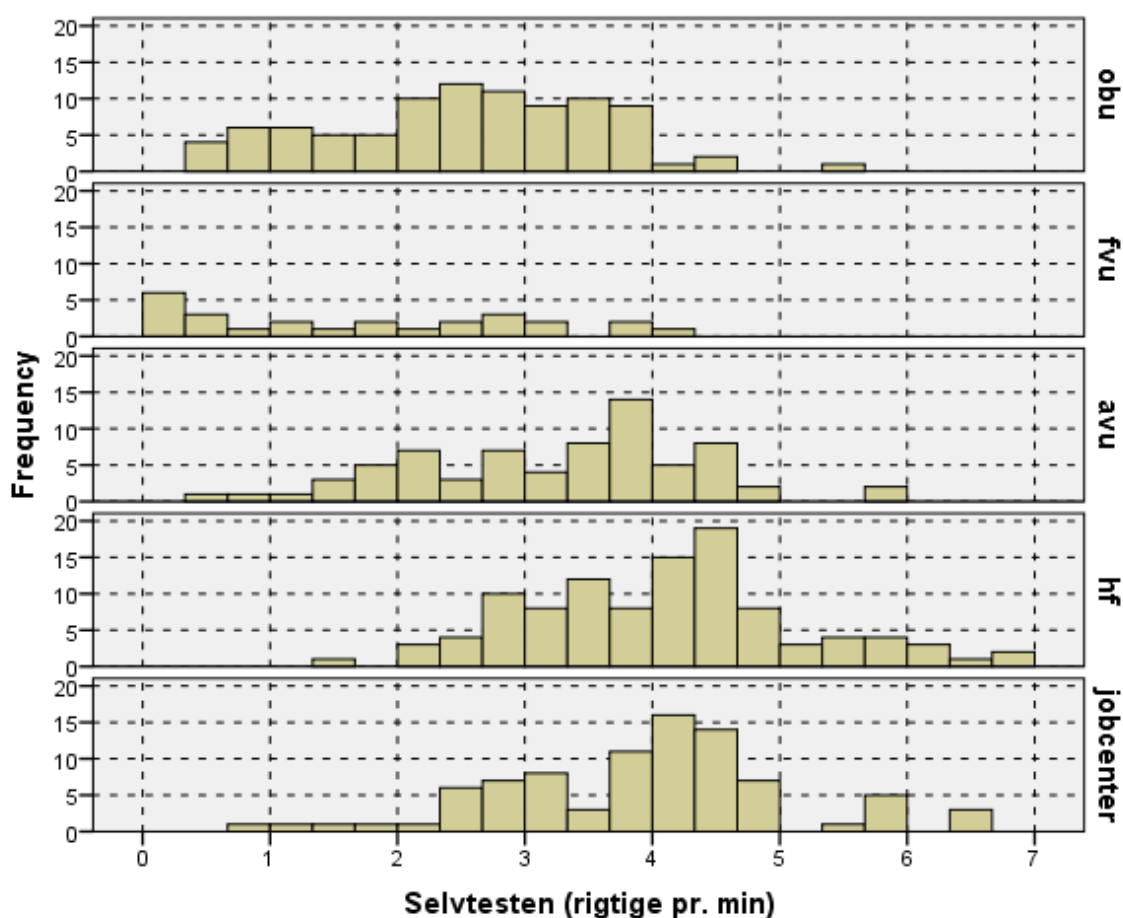
En lidt anden mulighed er at se på de allerede eksisterende, vejledende grænser for *anbefaling* af deltagelse i Forberedende VoksenUndervisning (FVU). Her har vi set på den eksisterende grænse i Vejledende Læstetest for Voksne (VLV) og bygget bro til Selvtesten. Denne brobygning er ikke uden problemer, fordi VLV er en langt mere omfattende og detaljeret test (også af ordafkodning og ordforråd). Men som set i de foregående kapitler er der en betydelig overensstemmelse mellem læseforståelsestesten i VLV og Selvtesten. Så hvis man blot ser på læseforståelsestesten i VLV, er det principielt muligt at bygge bro mellem de to test – og "oversætte" en given score på VLV til en score på Selvtesten. Det har vi også gjort.

Endelig har vi i et selvstændigt afsnit set på Selvtesten blandt arbejdsledige med kontakt til jobcentre. Formålet var her at se, hvor mange af de arbejdsledige der ville falde i gruppen af svage læsere ved en given grænseværdi, og i hvor høj grad de arbejdsledige allerede var opmærksomme på eventuelle læse- og stavemangfoldigheder.

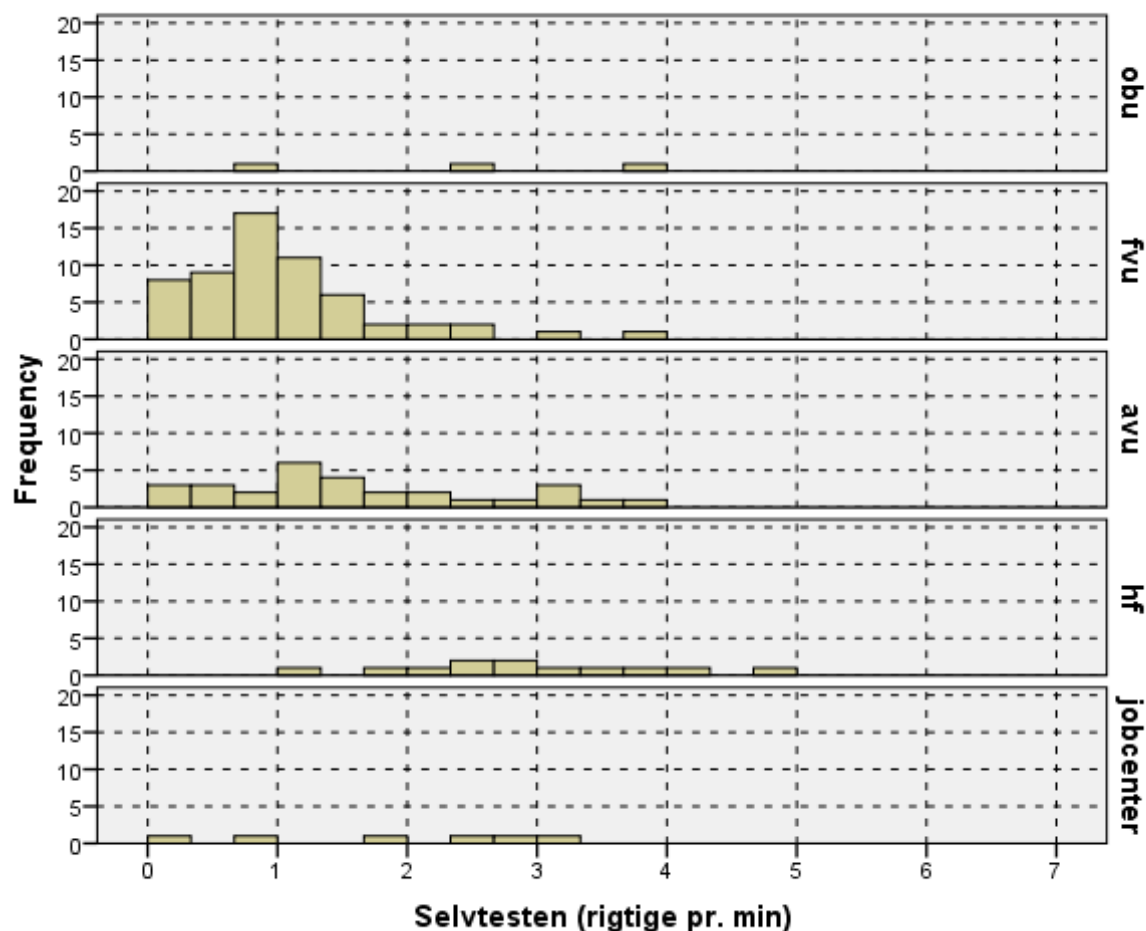
På grund af de store forskelle i færdigheder mellem sproggrupperne og uddannelsesgrupperne (se kapitel 2) var det relevant at lave den eksterne validering for hver af sproggrupperne og for uddannelsesgrupperne særskilt.

Færdigheder blandt voksne i undervisning i læsning (FVU eller OBU)

Det første grundlag for en afgrænsning af læse- og stavevanskeligheder var at se på færdighederne med Selvtesten blandt voksne i læse- og staveundervisning, dvs. i FVU eller ordblindeundervisning. Figur 1 og Figur 2 giver oversigter over resultaterne med Selvtesten blandt fem grupper – for deltagere med henholdsvis dansk og ikke-dansk modersmål. I modsætning til i kapitel 2 er deltagerne her i kapitel 3 placeret i FVU- eller OBU-grupperne, uanset om de evt. også deltager i anden formaliseret undervisning eller er arbejdsledige.

Figur 1. Selvtest-scorer i fem grupper. Her er det udelukkende voksne med dansk som modersmål. De to af grupperne, FVU og OBU, går til læseundervisning for voksne.

Figur 2. Selvtest-scorer i fem grupper. Her er det kun voksne, der ikke har dansk som moders-mål.

Der var betydelige forskelle mellem uddannelsesgruppernes resultater med Selvtesten, sådan som det også sås allerede i kapitel 2. Men der var også betydelige overlap. Man kan fx ikke med bestemthed sige, at en voksen med en selvtestscore på fx 3 "hører til" i ordblindeundervisning (OBU), i FVU, AVU eller på hf. Vedkommende vil rigtignok høre til blandt de allerbedste på FVU og blandt dem med den laveste score på hf; men vedkommende vil ikke være alene med sine færdigheder hverken på FVU eller på hf. Det er også påfaldende, at de voksne i ordblindeundervisning (OBU) scorer højere end de voksne i Forberedende Voksenundervisning. Det gælder både i gennemsnit og for de voksne med de højeste scorer i grupperne. Det er et forhold, vi vender tilbage til og tager højde for nedenfor.

Tabel 16 illustrerer konsekvenserne af forskellige afgrænsninger på Selvtesten ved scorer på henholdsvis 2,5, 3, 3,5 og 4 rigtige pr. minut.

Gruppe	Sprog	Grænse for "lav" score på Selvtesten			
		2,5	3	3,5	4
OBU		45	65	80	96
FVU	dansk	65	81	89	96
	ikke-dansk	95	97	98	100
AVU	dansk	27	39	49	76
	ikke-dansk	79	83	97	100
hf		9	21	32	48
Jobcenter		13	25	35	50

Tabel 16. Andelen (pct.) af voksne, som scorer under forskellige grænser på Selvtesten (fx 2,5 rigtige pr. minut).

Jo højere score-grænsen sættes, desto flere voksne vil få at vide, at de har fået et "lavt" resultat på Selvtesten. Med en høj score-grænse vil færre voksne i OBU og FVU være fejlplacerede ('oversete'); men samtidig vil der blive flere i almindelig undervisning, som vil få at vide, at de nok burde få deres læse- og stavefærdigheder undersøgt nærmere. Og det kan skabe unødigt bekymring hos flere.

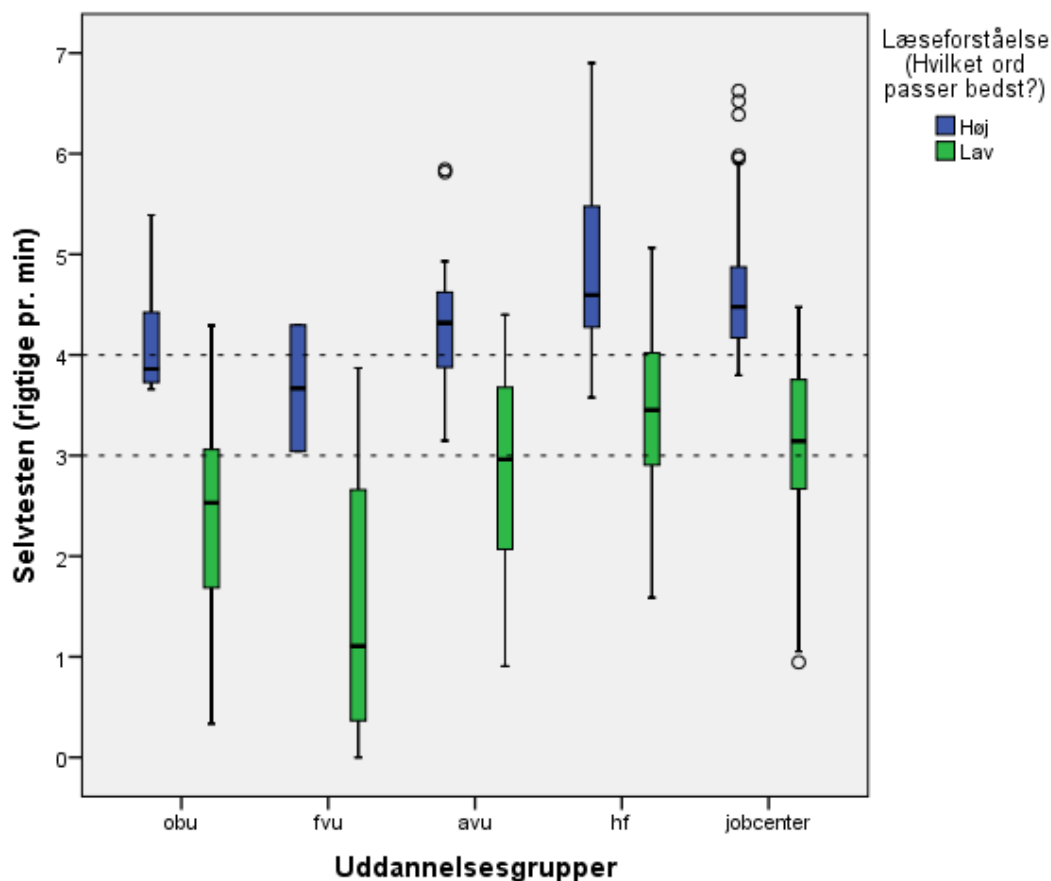
Brobygning til VLV ("Hvilket ord passer bedst")

En anden mulighed var at sammenligne mulige grænseværdier i Selvtesten med resultaterne af VLV-testen af læseforståelse. Det kunne vi gøre, fordi deltagerne i afprøvningen af Selvtesten også tog VLV-testen. Netop VLV-testen bliver brugt som en del af grundlaget for at henvise voksne til læseundervisningstilbud. Deltesten *Hvilket ord passer bedst?* er en tekstlæseprøve, som indgår i VLV, og den anvendes i praksis ved optagelse til FVU og vurdering af læse- og sprogfærdigheder i forbindelse med AMU (Undervisningsministeriet, 2008).

Ifølge Undervisningsministeriets vejledning til brugen af *Vejledende Læsetest for Voksne* kan testdeltageren vejledes til at deltage i et undervisningstilbud på niveau med FVU-læsning, hvis scoren er under 31 rigtige ud af 41 på deltesten for tekstlæsning *Hvilket ord passer bedst?*, medmindre at scoren for ordforråds- eller

afkodningstesten indikerer et andet tilbud, fx sprogundervisning eller test af ordblindhed (Undervisningsministeriet, 2008).

Figur 3 viser fordelingen af scorer på Selvtesten for de fem deltagergrupper klassificeret med hhv. god eller dårlig læseforståelse ifølge *Hvilket ord passer bedst?*

Figur 3: Fordelingen af Selvtest-scorer for de fem deltagergrupper (kun deltagere med dansk som modersmål). Hver af de fem grupper er delt i to, efter deres resultat i VLV-læseforståelse. Eksempler på mulige grænser på Selvtesten er markeret med stiplede linjer ved 3 og 4. De lodrette kasser rummer de midterste 50 procent af scorerne. Stregen i kassen er medianen, dvs. 50-percentilen.

Figur 3 viser, at der var store forskelle på Selvtesten mellem deltagere, som klarede VLV-læseforståelsestesten henholdsvis godt og mindre godt (under 31 rigtige). På figuren er vist eksempler på grænseværdier på Selvtesten ved 3 og 4 rigtige pr. minut. Grænseværdier i det interval svarer godt til grænsen ved 31 rigtige i VLV-læseforståelse.

Gruppe	Sprog	Grænse for lav score på Selvtesten			
		2,5	3	3,5	4
VLV-lav	dansk	35	56	72	91
	ikke-dansk	81	88	94	99

Tabel 17. Andelen (pct.) af voksne med "lavt" resultat på VLV-læseforståelse ved forskellige afgrænsninger på Selvtesten.

Tabel 17 viser, hvor mange af den samlede gruppe af voksne med hhv. dansk eller et andet sprog end dansk som modersmål, der scorede lavt på VLV-læseforståelse – ved forskellige grænseværdier på Selvtesten. Eksempelvis faldt 56% af de voksne med lav VLV-score og dansk som modersmål under en grænse på 3 på Selvtesten; mens det var 88% af deltagerne med andet modersmål end dansk, der faldt under samme grænse.

Selvtestens følsomhed for vanskeligheder med ordafkodning og stavning (ordblindhed)

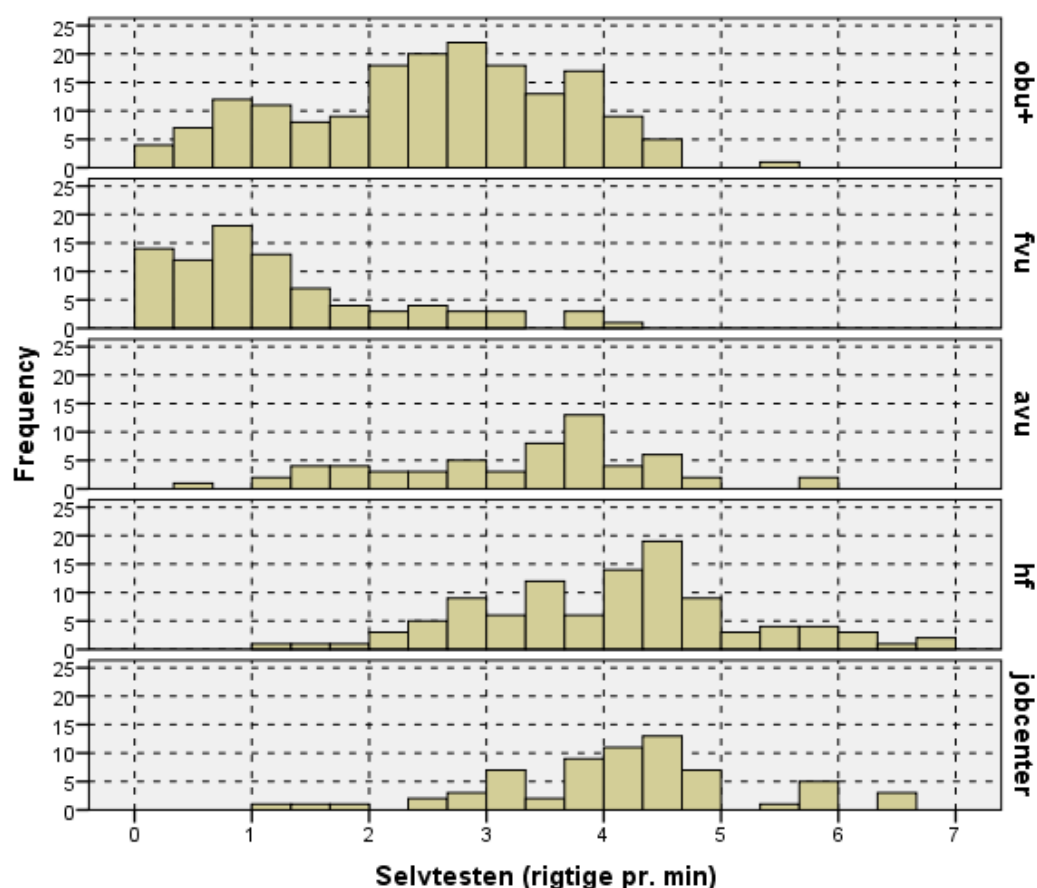
Selvtesten er hverken tænkt eller lavet som en test af ordblindhed. Ordblindhed er store vanskeligheder med at tilegne sig skriftens basale lydprincip, dvs. med at "stave" sig igennem ord for at læse dem – og med at lære at stave dem. Ordblindhed giver generelle vanskeligheder med at lære at læse de enkelte ord og dermed vanskeligheder med læseforståelse.

Ordblinde kan godt lære at læse; det kræver imidlertid væsentlig mere energi og øvelse end for andre. Den ordblindes succes med tekstlæsning bestemmes således blandt andet af, hvor megen undervisning og øvelse den ordblinde har fået, ligesom sprogforståelsen (herunder ordforrådet) kan spille en afgørende rolle. Man taler om "kompenserede" ordblinde i de tilfælde, hvor den ordblinde har opnået en brugbar eller måske endda god tekstlæsning til trods for vedvarende vanskeligheder med at læse nye ord og med stavning.

Det er oplagt, at en del kompenserede ordblinde vil opnå et relativt godt resultat på Selvtesten. Det viste afprøvningen af Selvtesten blandt deltagere i ordblindeundervisning (se fx Figur 1 ovenfor). Det betyder ikke, at der er noget galt med Selvtesten eller med henvisningen til ordblindeundervisning. Det betyder bare, at ikke alle ordblinde har store vanskeligheder med tekstlæsning. En del har derimod vedvarende vanskeligheder med læsning af nye ord og med stavning.

For at se nærmere på Selvtestens følsomhed for vanskeligheder med ordafkodning og stavning udvidede vi deltagergruppen fra ordblindeundervisning til også at omfatte andre deltagere med svage færdigheder i ordafkodning og lav selvvurdering i stavning (deltagere, der svarede 'ikke så godt' eller 'dårligt' på spørgsmålet om, hvor godt de stavede). For afkodningens vedkommende satte vi en grænse ved færre end 15 rigtige i VLV-deltesten "Hvilket ord lyder som et rigtigt ord?" Det er en grænse, som bl.a. er sat ved henvisning af deltagere til det laveste trin (1) på FVU, og 90 % af deltagerne i OBU i den aktuelle undersøgelse scorede under denne grænse på 15 rigtige.

Med denne gruppering kom en del af deltagerne på AVU til at høre til den nye, udvidede ordblindegruppe. Den udvidede ordblindegruppe gjorde det desuden muligt at behandle alle deltagere uden specielle hensyn til, om de havde dansk eller ikke dansk modersmål, da langt de fleste uden dansk modersmål var i enten den udvidede OBU-gruppe eller i FVU-gruppen.

Figur 4 Selvtest-scorer i fem grupper. Gruppen i ordblindeundervisning er udvidet med deltagere, der *kunne* gå til ordblindeundervisning at dømme efter deres svage ordafkodning og lave selvvurdering af stavning. Figuren omfatter både deltagere med dansk som modersmål og andet modersmål end dansk.

Figur 4 viser fordelingen af scorer på Selvtesten i undersøgelsens fem grupper. Her er deltagere med vanskeligheder med ordafkodning eller lav selvsvurdering af stavning samlet i den første gruppe: OBU+.

Deltagergruppe	Grænse for lav score på Selvtesten			
	2,5	3	3,5	4
OBU + svag ordafkodning eller lav selvsvurdering i stavning	44	64	78	91
FVU	86	92	95	99
AVU	27	37	47	77
hf	9	19	28	43
Jobcenter	6	12	23	39

Tabel 18: Andelen (pct.) af voksne med opmærksomhedskrævende selvtest-resultat ved forskellige afgrænsninger. Deltagergruppen fra ordblindeundervisning er her udvidet med deltagere med svag ordafkodning eller lav selvsvurdering af stavning fra de andre grupper (på nær FVU).

Tabel 18 viser, at hvis man ønsker at sætte en grænse, så Selvtesten klassificerer fx 78% af de nuværende deltagere i OBU+ eller FVU som lavt scorende, så skal grænsen sættes ved 3,5 rigtige pr. minut. Dermed vil lidt under halvdelen af deltagerne fra AVU også klassificeres med som lavt scorende på Selvtesten, mens 28% af deltageren på hf falder i samme kategori, og 23% af de arbejdsledige bliver lavt scorende. Hvis man ønsker, at en større andel af deltagerne fra OBU og FVU falder for grænsen på Selvtesten, kan man eksempelvis sætte den til 4. Derved er konsekvenserne for de øvrige uddannelsesgrupper, at 77% af deltageren fra AVU og ca. 40% af hf-kursisterne og de arbejdsledige falder for grænsen.

Selvtesten og de arbejdsledige

Selvtesten er udviklet på anledning af et folketingsønske om at gøre en ekstra indsats for ledige ordblinde og læse- og skrivesvage. Derfor er det oplagt at undersøge, hvad Selvtesten vil kunne fortælle de arbejdsledige.

Som nævnt i indledningen er mange voksne uopmærksomme på, at de har læsevanskeligheder. For de arbejdsledige kan vurderingen af egne læsefærdigheder være særlig vanskelig, fordi den arbejdsledige ikke umiddelbart har jobkrav at vurdere sine læsefærdigheder ud fra. Dermed risikerer han eller hun at overvurde-

re sine læsefærdigheder sammenlignet med andre voksne i job eller uddannelse (fx Elbro, Møller og Nielsen, 1991, s. 114f). Denne tendens var også tydelig i den aktuelle undersøgelse (Tabel 19).

Gruppe	Hvor godt læser du?				
	Virkelig godt	Temmelig godt	Middel	Ikke så godt	Dårligt
AVU	32	42	19	4	3
hf	25	45	26	4	0
Jobcenter	41	41	17	0	0

Tabel 19. Andel (pct.) af deltagerne fordelt efter deres vurdering af egne læsefærdigheder – i undersøgelsens tre grupper, der ikke var i læseundervisning. Deltagere med dansk som modersmål.

Deltagerne fra jobcentre klarede Selvtesten lidt under hf-kursisternes niveau, men havde en væsentlig højere selv vurdering end hf-kursisterne. Der var flere arbejdsledige, som vurderede egne læsefærdigheder virkelig højt, end i de andre grupper; og der var ingen arbejdsledige, som vurderede deres læsefærdigheder under middel. De arbejdsledige havde også en højere selv vurdering end AVU-kursisterne, selv om man tog højde for AVU-kursisternes lidt lavere resultater på Selvtesten. Det er således sandsynligt, at Selvtesten kan være oplysende i denne målgruppe, sådan som det var hensigten.

Til illustration af, hvordan Selvtesten vil kunne informere arbejdsledige, kan man sammenligne deres vurdering af egne læse- og stavefærdigheder med deres resultater med Selvtesten. I tabellerne nedenfor har vi *som eksempel* sat en grænse ved 3 rigtige pr. minut i Selvtesten mellem en "lav" og en "høj" score.

Tabel 20 viser, at der er en vis sammenhæng mellem Selvtest-resultat og selv vurdering. Men der var knap en femtedel (13/72) af de arbejdsledige, som mente at læse "virkelig godt" eller "temmelig godt", som havde en lav Selvtest-score (under grænsen på 3 rigtige pr. minut). Og det var ca. en fjerdedel (28 %) af deltagerne med "lav" selvtestscore, som syntes, at de læste "virkelig godt".

Blandt deltagere med et andet modersmål end dansk (Tabel 21) ser det ud til, at den relativt høje selv vurdering er endnu mere udbredt. Det skal ses i lys af, at deltagerne blev bedt om at vurdere, hvor godt de læser tekster på deres eget sprog. Det kan tænkes, at en del af deltagerne med andet modersmål end dansk

faktisk læser udmærket på deres eget sprog, selv om de scorede lavt på Selvtesten. Men deltagertallet er for beskedent til at drage faste konklusioner om denne gruppe.

Selvvurdering: læser	Lav Selvtest-score		Høj Selvtest-score	
	N	(%)	N	(%)
Virkelig godt	5	28	31	45
Temmelig godt	8	44	28	41
Middel	5	28	10	15
Ikke så godt	0	0	0	0
Dårligt	0	0	0	0

Tabel 20: Vurdering af egne læsefærdigheder blandt arbejdsledige med dansk modersmål med hhv. lav og høj Selvtest-score (afgrænsning ved 3 rigtige/minut).

Selvvurdering: læser	Lav Selvtest-score		Høj Selvtest-score	
	N	(%)	N	(%)
Virkelig godt	4	67	0	0
Temmelig godt	2	33	1	100
Middel	0	0	9	0
Ikke så godt	0	0	0	0
Dårligt	0	0	0	0

Tabel 21: Vurdering af egne læsefærdigheder blandt arbejdsledige med andet modersmål end dansk og hhv. lav og høj Selvtest-score (afgrænsning ved 3 rigtige/minut).

De arbejdslediges vurdering af egne *stavefærdigheder* var tilsvarende relativt høje. Her var det dog ikke muligt at sammenligne direkte med deres faktiske færdigheder; men bedømt ud fra deres afkodningsfærdigheder (udnyttelse af skriftens alfabetiske princip) var der ikke tegn på, at de arbejdsledige var bedre stavere end hf-kursisterne eller AVU-deltagerne (Tabel 15 ovenfor). Så også hvad angår stavning, vil Selvtesten formentlig være oplysende for en del arbejdsledige (Tabel 22).

Selvvurdering: staver	Lav Selvtest-score		Høj Selvtest-score	
	N	(%)	N	(%)
Virkelig godt	3	17	27	39
Temmelig godt	8	44	26	38
Middel	5	28	14	20
Ikke så godt	1	6	2	3
Dårligt	1	6	0	0

Tabel 22: Vurdering af egne stavefærdigheder blandt arbejdsledige med dansk modersmål og hhv. lav og høj Selvtest-score (afgrænsning ved 3 rigtige/minut).

Omkring en femtedel af de arbejdsledige, som mente at stave "virkelig godt" eller "temmelig godt" (11/64) havde således et "lavt" resultat på Selvtesten.

"Rød" og "gul": To niveauer af opmærksomhedskrævende resultater

Hvis rekvirentens ønske er, at en stor andel, fx 90%, af de ordblinde og voksne i læseundervisning skal falde for grænsen på Selvtesten, så vil det medføre, at en relativt stor del (op mod halvdelen) af deltagerne på hf falder for grænsen. Det forekommer næppe rimeligt at klassificere så stor en andel med læsevanskeligheder og dermed risikere at gøre mange unødigt bekymrede. På den anden side er det heller ikke hensigtsmæssigt at foregøgle en betydelig del af deltagerne i fx ordblindeundervisning, at deres læsning er upåfaldende.

I stedet for at arbejde med blot én grænse mellem en høj og en lav score på Selvtesten, kan man indføre to eller flere grænser, således at der bliver i alt tre eller flere scoregrupper, fx en "rød", en "gul" og en "grøn" gruppe. En sådan mere fleksibel afgrænsning af upåfaldende, "grønne" resultater fra mere opmærksomhedskrævende resultater vil have flere fordele. For det første kommer opdelingen lidt nærmere sandheden – at læsefærdigheder er jævnt fordelt, og at der ikke er naturgivne grænser mellem god og dårlig læsefærdighed. For det andet vil deltagerne med specielle vanskeligheder i læsning og stavning (fx kompenserede ordblinde) med større sandsynlighed få en tilbagemelding fra Selvtesten om, at de godt kunne være bedre læsere, dvs. at de ikke scorer i den "grønne" gruppe. For det

tredje vil deltagere, som bare havde en lidt dårlig dag, ikke så let få et "rødt", opmærksomhedskrævende resultat, men snarere et mildere "gult" resultat.

En afgrænsning med tre niveauer kunne fx defineres efter følgende retningslinjer: Det "røde" niveau kunne defineres, så det omfatter resultater fra den størst mulige del af voksne deltagere i læseundervisning – med stadig hensyntagen til, hvor stor en del fra de øvrige uddannelsesgrupper, man vil acceptere på dette opmærksomhedskrævende niveau. Det "gule" niveau kunne så spænde over det scoreinterval, hvor der er størst overlap mellem deltagerne i læseundervisning og de øvrige uddannelsesgrupper.

Mulige tilbagemeldinger i Selvtesten

En tilbagemelding i Selvtesten skal på en lettilgængelig måde formidle en fortolkning af scoren til testtageren. Den kan således oplyse testtageren om, hvilke niveauer af læsefærdigheder og læsekrav scoren skal ses i relation til. Resultatet kan eksempelvis sættes i forhold til det typiske niveau for voksne i ordblindeundervisning eller forberedende voksenundervisning. Og det kan pointeres i tilbagemeldingen til testtagere med høje scorere, at høje krav til læsning eller skrivning i hverdagen kan medføre oplevede læsevanskeligheder. Det kunne fx være relevant at vide for studerende i en lang videregående uddannelse.

Tilbagemeldingen kan også gøre testtageren opmærksom på visse begrænsninger i Selvtesten, herunder at testen ikke fortæller noget om vanskeligheder med stavning eller skriftlig fremstilling, og at læsning på et fremmedsprog kan være en særlig vanskelighed.

Selvtesten kan ikke erstatte en professionel udredning af en borgers læsefærdigheder. Og resultatet på Selvtesten skulle nødtigt afholde en testtager fra at henvende sig med et ønske om en professionel vurdering. Det kan derfor være relevant at oplyse testtageren om vedkommendes ret til en professionel udredning af hans eller hendes læse- og stavefærdigheder. I den forbindelse er det oplagt at henvise til steder, hvor testtageren kan få yderligere hjælp.

Scoren i Selvtesten fortæller ikke noget om vanskeligheder med tilegnelsen af skriftens basale lydprincip, dvs. ordblindhed. Nogle ordblinde vil trods en god tekstforståelse have vedvarende vanskeligheder med at læse nye ord og med stavning (se også afsnittet Selvtestens følsomhed for vanskeligheder med ordafkodning og stavning (ordblindhed)). Og disse ordblinde kunne måske have gavn af læse-stave-undervisning. I disse tilfælde virker det derfor uhensigtsmæssigt at

formidle et upåfaldende resultat på Selvtesten uden forbehold. En løsning kunne være at give en særlig tilbagemelding til deltagere, som trods høj Selvtest-score har indikationer på vanskeligheder med tilegnelsen af skriftens basale lydprincip. Man kan få en indikation på eventuelle vanskeligheder ved at se på, om en testtager svarer ja på mindst ét af to spørgsmål: et om, hvorvidt testtageren tidligere har deltaget i særlig undervisning pga. læse- eller stavevanskeligheder, og et om, hvorvidt testtageren oplever vanskeligheder med at stave i hverdagen. Den tilpassede ("gul-grønne") tilbagemelding vil også være oplysende for fagpersoner, som måtte se beskrivelsen af testtagerens resultat. Det kunne fx være sagsbehandleren på jobcentret, som skulle vurdere, om yderligere testning var relevant for den arbejdsledige.

I bilag 1 ses forslag til tilbagemeldinger for en rød, gul, grøn og gul-grøn gruppe.

Sammenfatning

Der er udviklet to parallelle versioner af en selvttest af voksnes læsefærdigheder, som har vist sig at have en høj pålidelighed og gyldighed. Udviklingsarbejdet har sikret, at Selvtestens enkeltopgaver dækker et relativt bredt spektrum af krav til læseforståelse af sammenhængende tekster. Og flere afprøvninger undervejs har dokumenteret, at Selvtesten i høj grad giver oplysninger om læsefærdigheder svarende til, hvad man finder med mere omfattende, anerkendte standardtest af læseforståelse.

Afprøvningen af den it-baserede udgave af Selvtesten (kapitel 2 og 3) viste, at Selvtesten kan afvikles på et særdeles bredt udsnit af de tilgængelige it-platforme, som er i brug i uddannelser og privat (se også bilag 2).

Udviklingsarbejdet har også vist, at der som ventet er en del voksne, som vurderer deres egne læse- og stavefærdigheder væsentlig højere, end der faktisk synes belæg for. Det gælder både i den aktuelle undersøgelse og i tidligere undersøgelser, at især arbejdsledige kan have vanskeligere end voksne i job eller uddannelse ved at give en realistisk vurdering af egne færdigheder. Det skyldes efter al sandsynlighed, at de arbejdsledige ikke umiddelbart stilles veldefinerede krav om avancerede læsefærdigheder.

Den pålidelige og gyldige måling af læsefærdigheder har været og er et forskningsanliggende. Og det er en forskningsopgave at beskrive konsekvenser af en given grænsedragning mellem "læsevanskeligheder" og "upåfaldende læsefærdighed". Men det må understreges, at *beslutninger om fastlæggelse* af eventuelle grænser for læsevanskeligheder er et politisk anliggende. Center for Læseforskning har ansvar for at fremlægge en del af det empiriske grundlag for at der kan træffes velinformede beslutninger om grænsen eller grænserne på Selvtesten og dermed, hvornår en person bør gøres opmærksom på, at han eller hun ikke læser så godt. Men det er ikke Center for Læseforskning, som sætter de endelige grænser.

Rapporten gennemgår i stedet nogle eksempler på grænser for læsevanskeligheder, dvs. opmærksomhedskrævende resultater på Selvtesten. Og det foreslås, at graduere tilbagemeldingen til kommende brugere, således at der ikke bare skelnes mellem upåfaldende og påfaldende resultater, men også mellem mildere og stærkere vanskeligheder. Konkrete forslag til tilbagemelding om testresultater er givet i rapportens bilag.

Under alle omstændigheder foreslås det, at brugerne oplyses om mulighederne for at få deres læse- og stavefærdigheder nærmere undersøgt.

Referencer

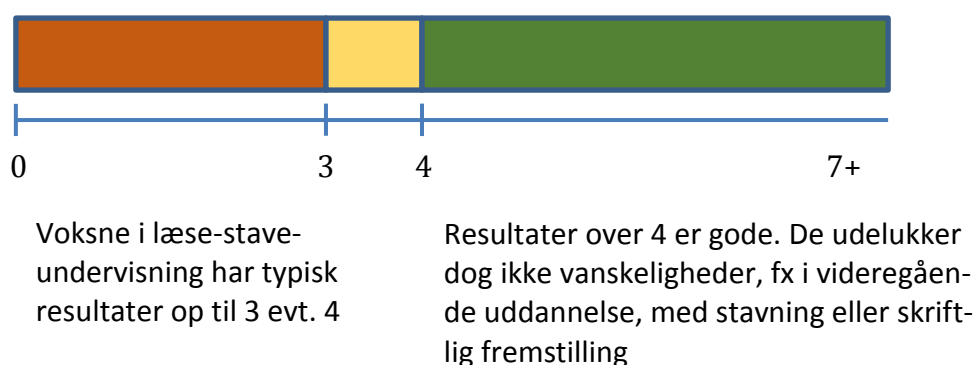
- Andersen, D. (2005). *4 år efter grundskolen. 19-årige om valg og veje i ungdomsuddannelserne*. AKF forlag. Hentet fra <http://www.gymnasieforskning.dk/wp-content/uploads/2013/12/4-aar-efter-grundskolen.pdf>
- Arnbak, E. (2001). *Læsetekster for unge og voksne*. København: Dansk Psykologisk Forlag.
- Arnbak, E. & Elbro, C. (1999). *Læsning, læsekurser og uddannelse. Om unge og voksnes funktionelle læsefærdighed i uddannelse og på læsekurser vurderet med et nyt materiale*. København: Undervisningsministeriet og Center for Læseforskning.
- Crumpler, M., & McCarty, C. (2010). *Diagnostic Reading Analysis*. London: Hodder Education.
- Daugaard, H. T., & Elbro, C. (2012). *Inferensundervisning med grafiske modeller - En effektundersøgelse i specialundervisningen og på skolens 7. klassetrin*. København: Undervisningsministeriet og Københavns Universitet.
- Deloitte (maj 2012). *Jobcentrenes anvendelse af forberedende voksenundervisning og ordblinde-undervisning*. København: Deloitte. (http://ams.dk/upload/AMS/Publications/2012/11-02_Jobcentrenes-voksenundervisning-og-ordblinde-undervisning/RAPPORT_FVU%20og%20BU_Deloitte.pdf).
- Elbro, C. (2010). Dyslexia as Disability or Handicap: When Does Vocabulary Matter? *Journal of Learning Disabilities*, 43(5), 469–478.
- Elbro, C., Møller, S., & Nielsen, E. M. (1991). *Danskernes Læsefærdigheder. En undersøgelse af 18-67-åriges læsning af dagligdags tekster*. Projekt Læsning og Undervisningsministeriet.
- Gellert, A. S., & Elbro, C. (2008). *Rapport om udvikling og afprøvning af Vejledende Læsetest for Voksne i papirversion og it-version*. København: Center for Læseforskning, Københavns Universitet. Hentet fra http://uvm.dk/Uddannelser/Uddannelser-til-voksne/Overblik-over-voksenuddannelser/Forberedende-voksenundervisning/~media/UVM/Filer/Udd/Voksne/PDF09/090518_rapport_vejledende_laesetest.ashx
- Gellert, A. S. & Elbro, C. (2013a). *Selvtest af læsefærdigheder for voksne. Et udviklingsprojekt for Arbejdsmarkedsstyrelsen*. Københavns Universitet: Center for Læseforskning.
- Gellert, A. S., & Elbro, C. (2013b). Cloze tests may be quick, but are they dirty? Cloze tests of reading comprehension. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 31(1), 16-28.

- Haven, D. (1998). Gode og dårlige læsere efter 9. klasse. Anden del af en efterundersøgelse. *Psykologisk Pædagogisk Rådgivning*, 35(5/6), 454–472.
- Oakhill, J., Cain, K. & Elbro, C. (2014). *Understanding and teaching reading comprehension: a handbook*. London: Routledge.
- Rosdahl, A. (2014). *Fra 15 til 27 år. PISA 2000-eleverne i 2011/12*. København: SFI.
- Undervisningsministeriet. (2004). *Vejledning til trinplacering (2. udgave). Afdækning af FVU-deltageres erfaringer, færdigheder og strategier i læsning, stavning og skriftlig fremstilling*. København: Undervisningsministeriet. Hentet fra http://uvm.dk/~media/UVM/Filer/Udd/Voksne/PDF07/T/041123_trinplacering_laesning.ashx
- Undervisningsministeriet. (2006a). *Vejledning om visitation til ordblindeundervisning for voksne. Indledende samtale, obligatorisk test og visitation*. København: Undervisningsministeriet. Hentet fra http://uvm.dk/~media/UVM/Filer/Udd/Voksne/PDF11/110208_visitationsvejledning.ashx
- Undervisningsministeriet. (2006b). *Visitationstest til ordblindeundervisning for voksne*. København: Undervisningsministeriet.
- Undervisningsministeriet. (2008). *Vejledning om brug af Vejledende Læsetest for Voksne - til anvendelse i FVU og AMU*. København: Undervisningsministeriet. Hentet fra <http://graphics.uk.ovid.com.ep.fjernadgang.kb.dk/ovftpdfs/PDHFFNCGMENPG000/fs047/ovft/live/gv024/00006832/00006832-199407000-00001.pdf>

Bilag

1. Eksempler på tilbagemeldinger til Selvtest-tagere

Dit resultat på selvtesten var **X,X**

[Deltageren får kun en beskrivelse af den score-kategori, vedkommende tilhører]

[----- "Grøn" kategori: score over fx 4 og negative svar på to spørgsmål -----]

[Overskrift] Dine læsefærdigheder er udmærkede

Dit resultat viser, at dine læsefærdigheder er udmærkede. Du læser de fleste almindelige tekster både hurtigt og præcist.

 Du kan alligevel godt opleve læse- eller stavevanskeligheder, fx hvis du er i gang med en videregående uddannelse. Du kan også have stavevanskeligheder eller svært ved skriftlig fremstilling, selv om læsningen er o.k. Læsning på et fremmedsprog kan også være en særlig vanskelighed.

Under alle omstændigheder har du ret til at få dine læse- og stavefærdigheder nærmere undersøgt, og på den baggrund kan du modtage forslag til, hvilken undervisning der eventuelt kunne passe til dine behov. På disse sider kan du finde oplysninger om steder, hvor du kan henvende dig:

- Dit lokale VUC (<http://vuc.dk/find-dit-lokale-vuc/>)
- Hjælp til ordblindhed (<http://hto.nu/ordblind/ordblindetest>)

Hent dit resultat som pdf

Lovgrundlaget: www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=135665

[-----]

[-- "Gul" kategori 1: score over fx 4, men mindst ét positivt svar på to spørgsmål --]

[Overskrift] Dine læsefærdigheder er udmærkede

Testen viser, at dine læsefærdigheder er udmærkede. Du læser de fleste almindelige tekster både hurtigt og præcist.

Dine svar kunne tyde på, at du har visse stavevanskeligheder. Det kan testen ikke fortælle med sikkerhed. For eksempel bliver mange ordblinde ved med at have stavevanskeligheder, selv om de læser godt.

Måske oplever du også at have læsevanskeligheder, fx hvis du er i gang med en videregående uddannelse. Læsning på et fremmedsprog kan være en særlig vanskelighed.

Under alle omstændigheder har du ret til at få dine læse- og stavefærdigheder nærmere undersøgt, og på den baggrund kan du modtage forslag til, hvilken undervisning der eventuelt kunne passe til dine behov. På disse sider kan du finde oplysninger om steder, hvor du kan henvende dig:

- Dit lokale VUC (<http://vuc.dk/find-dit-lokale-vuc/>)
- Hjælp til ordblindhed (<http://hto.nu/ordblind/ordblindetest>)

Hent dit resultat som pdf

Lovgrundlaget: www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=135665

[-----]

[----- "Gul" kategori 2: fx mellem 3 og 4] -----]

[Overskrift] En del tekster kan være svære og tage tid

Dit resultat tyder på, at dine læsefærdigheder er gode, men at en del tekster kan være svære og tage tid. Der er nogle voksne med de samme resultater som dig, der går til en form for læseundervisning, fx ordblindeundervisning eller forberedende voksenundervisning.

Det er muligt, at du har stavevanskeligheder. Det kan testen ikke fortælle med sikkerhed. Eller måske oplever du at have læsevanskeligheder, hvis du fx er i gang med en uddannelse. Læsning på et fremmedsprog kan være en særlig vanskelighed.

Under alle omstændigheder har du ret til at få dine læse- og stavefærdigheder nærmere undersøgt, og på den baggrund kan du modtage forslag til, hvilken undervisning der eventuelt kunne passe til dine behov. På disse sider kan du finde oplysninger om steder, hvor du kan henvende dig:

- Dit lokale VUC (<http://vuc.dk/find-dit-lokale-vuc/>)
- Hjælp til ordblindhed (<http://hto.nu/ordblind/ordblindetest>)

Hent dit resultat som pdf

Lovgrundlaget: www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=135665

----- [Rød kategori: fx under 3] -----

[Overskrift] Mange tekster kan være svære og tage tid

Dit resultat tyder på, at mange tekster kan være svære og tage lang tid for dig. Det kan der være mange grunde til, som testen ikke kan sige noget om. Du kan fx have vanskeligheder med at læse – og stave – de enkelte ord. Det kan også være, at en del ord virker fremmede for dig.

Det er også muligt, at du har stavevanskeligheder eller svært ved skriftlig fremstilling. Det kan testen ikke fortælle med sikkerhed.

Nogle voksne går til en form for læseundervisning, fx ordblindundervisning eller forberedende voksenundervisning. Mange af dem klarer testen ca. lige så godt, som du gjorde.

Under alle omstændigheder har du ret til at få dine læse- og stavefærdigheder nærmere undersøgt, og på den baggrund kan du modtage forslag til, hvilken undervisning der eventuelt kunne passe til dine behov. På disse sider kan du finde oplysninger om steder, hvor du kan henvende dig:

- Dit lokale VUC (<http://vuc.dk/find-dit-lokale-vuc/>)
- Hjælp til ordblindhed (<http://hto.nu/ordblind/ordblindetest>)

Hent dit resultat som pdf

Lovgrundlaget: www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=135665

---

2. It-løsningen

Løsningen består af et website med en forside, en 'om denne test'-side, selvtest-opgaver og en resultatside. Løsningen er produceret i HTML 4 og CSS (den anbefalede standard fra digitaliseringsstyrelsen) tilpasset Internet Explorer 9+ og nyeste versioner af Safari, Chrome, Opera og Firefox. Dette sikrer, at website og selvtest er tilgængelige på et meget bredt udsnit af danske brugeres browsere. Den anvendte teknologi vil understøtte over 95% af brugernes browsere ifølge fdim's seneste statistik (<http://www.fdim.dk/statistik/teknik/browserbarometer>).

Udover koden til selve websitet anvendes SoundJS til at afvikle lyd samt JavaScript og jQuery til navigation, tidtagning, item-gennemgang og svar-opsamling. Items ligger i eksternt xml, som hentes ind ved testens igangsættelse med AJAX.

Teknisk set er der intet til hinder for, at løsningen kan afvikles på såvel tablet som mobile platforme (herunder iPad, iPhone, Android og Windows Phone), men jo mindre skærmen er, jo vanskeligere vil det blive at navigere og tage testen. Endvidere kan der ved ældre versioner af iOS (iPad og iPhone) være begrænsninger i afviklingen af lyd.

Løsningen tester, om det er muligt at afvikle lyd via brugerens system, og hvis dette ikke er tilfældet, vises en fejlmeddelelse. Desuden vil brugerens system og browser generere fejlbeskeder, hvis der opstår fejl undervejs. Det kunne fx være fejl i internetforbindelsen.

3. Spørgeskema fra udviklingen af Selvtesten

1. Hvilket sprog taler du bedst?
  - a. Dansk
  - b. Et andet sprog (fx tyrkisk, arabisk, thai ...)

2. Går du til undervisning af én eller flere af disse typer? Klik ud for den undervisning, du går til. Du kan godt vælge flere af svarmulighederne.
  - a. Ordblindeundervisning for voksne
  - b. FVU (forberedende voksenundervisning) i læsning trin 1
  - c. FVU (forberedende voksenundervisning) i læsning trin 2
  - d. FVU (forberedende voksenundervisning) i læsning trin 3
  - e. FVU (forberedende voksenundervisning) i læsning trin 4
  - f. FVU (forberedende voksenundervisning) andet
  - g. AVU (almen voksenuddannelse)
  - h. HF (højere forberedelseseksamen)
  - i. Ingen af de ovenstående

3. Hvad er din højeste fuldførte uddannelse?
  - a. Grundskole
  - b. Gymnasial uddannelse
  - c. Erhvervsuddannelse
  - d. Kort videregående uddannelse
  - e. Mellemlang videregående uddannelse
  - f. Lang videregående uddannelse
  - g. Ingen

4. Har du modtaget særlig undervisning pga. læse- eller stavevanskeligheder i skolen eller senere?
  - a. Ja
  - b. Nej

5. Hvordan synes du selv, at du læser tekster på dit eget sprog?
- a. Virkelig godt
  - b. Temmelig godt
  - c. Middel
  - d. Ikke så godt
  - e. Dårligt
6. Hvordan synes du selv, at du staver ord på dit eget sprog?
- a. Virkelig godt
  - b. Temmelig godt
  - c. Middel
  - d. Ikke så godt
  - e. Dårligt
7. Er du i lønnet arbejde?
- a. Ja
  - b. Nej
8. Hvor tager du testen?
- a. VUC Aarhus
  - b. VUC Hvidovre-Amager
  - c. VUC København
  - d. VUC Lyngby
  - e. VUC Roskilde (herunder Køge-, Greve- og Roskilde-afdelingen)
  - f. VUF Voksenuddannelse Frederiksberg
  - g. Jobcenter Faxe
  - h. VUC Vestegnen
  - i. Ingen af de ovenstående steder